

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Olomouc 2016

Miriam Ščurková

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Katedra primární pedagogiky

Miriam Ščurková

**Možnosti propojení hudby a jazykového vyučování na
1. stupni ZŠ (se zaměřením na využití regionálních
námětů)**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí práce: Mgr. Milan Polák, Ph.D.

Olomouc 2016

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 18. 4. 2016

.....

Děkuji vedoucímu diplomové práce Mgr. Milanu Polákovi, Ph.D., za odborné vedení, za pomoc a rady při zpracování této práce. Chtěla bych také poděkovat ředitelce Mgr. Žanetě Gruntové za ochotu při realizaci projektu a celému kolektivu žáků ze čtvrté třídy Základní školy Cholína.

OBSAH

ÚVOD	7
TEORETICKÁ ČÁST	9
1 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	9
1.1 Charakteristika Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání	10
1.2 Klíčové kompetence	11
1.3 Průřezová témata	12
1.4 Charakteristika vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace.....	14
1.5 Charakteristika vzdělávací oblasti Umění a kultura.....	16
2 MEZIPŘEDMĚTOVÉ VZTAHY NA 1. STUPNI ZŠ	18
2.1 Charakteristika mezipředmětových vztahů	18
3 INTEGROVANÁ VÝUKA NA 1. STUPNI ZŠ	20
3.1 Formy integrace obsahu	20
4 CHARAKTERISTIKA INTERMEDIÁLNÍCH VZTAHŮ HUDBY A JAZYKOVÉHO VYUČOVÁNÍ.....	23
4.1 Rozvoj hudebnosti a její vliv na dítě.....	23
4.2 Společné znaky vzdělávacích obsahů jazykového vyučování a hudební výchovy....	23
4.3 Výslovnost, deklamace, přízvuk, melodie	24
4.4 Rytmus, metrum, takt, tempo	25
5 PROJEKTOVÉ VYUČOVÁNÍ.....	27
5.1 Postup a fáze projektu	28
5.2 Klady a zápory projektového vyučování.....	29
EMPIRICKÁ ČÁST	31
6 NÁVRH PROJEKTU	31
6.1 Místo realizace projektu	31
6.2 Popis projektu.....	32
6.3 Plánování projektu	34

6.4	Realizace projektu	43
6.5	Hodnocení projektu	46
6.6	Vyhodnocení evaluačního dotazníku	47
7	NÁVRH PROJEKTU	51
7.1	Popis projektu.....	51
7.2	Plánování projektu	53
	ZÁVĚR	59
	SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY	61
	SEZNAM TABULEK	63
	SEZNAM OBRÁZKŮ.....	64
	SEZNAM PŘÍLOH.....	65

ÚVOD

Tématem této diplomové práce jsou možnosti propojení hudby a jazykového vyučování na prvním stupni základní školy se zaměřením na regionální náměty. Budeme se tedy zabývat zejména mezipředmětovými vztahy a integrací vzdělávacích obsahů dvou vzdělávacích oblastí Rámcového vzdělávacího programu pro základní školy, a to oblastí Jazyk a jazyková komunikace a Umění a kultura.

Diplomová práce je rozdělena do dvou částí. V první, teoretické části, se budeme věnovat Rámcovému vzdělávacímu programu pro základní vzdělávání a také podrobněji charakteristice jednotlivých vzdělávacích oblastí, ze kterých budeme v této práci vycházet. Tato část bude zaměřena i na jednotlivá průřezová témata a klíčové kompetence, které Rámcový vzdělávací program obsahuje. Dále se budeme zabývat charakteristikou pojmu integrace a mezipředmětových vztahů. Seznámíme se také s charakteristikou intermediálních vztahů hudby a jazykového vyučování, jež jsou obsaženy v empirické části práce. V závěrečné kapitole teoretické části se seznámíme s projektovou metodou. Cílem teoretické části je analýza Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, shrnutí teoretických poznatků o mezipředmětových vztazích, intermediálních vztazích hudby a jazyka a projektovém vyučování.

Cílem empirické části diplomové práce je vytvořit projekt, který bude realizován ve čtvrtém ročníku Základní školy Cholína na Olomoucku. Tématem dvoudenního projektu se stane hanácké nářečí a seznámení žáků s rodákem obce Cholína, Valentinem Šindlerem. V empirické části se pokusíme co nejvhodněji propojit jazykové vyučování a hudbu, a to se zaměřením na regionální námět, který je žákům zdejší školy blízký.

Cílem této diplomové práce je představit žákům Základní školy v Cholině rodáka obce Valentina Šindlera a prostřednictvím mezipředmětových vztahů českého jazyka a hudby seznámit žáky s hanáckým nářečím a s hanáckými lidovými písněmi. V dnešní době multikulturalizace se čím dál častěji na základních školách setkáváme s projekty, které jsou zaměřeny na globální náměty, cizí jazyky, při kterých se žáci seznamují s celosvětovými tématy. Je samozřejmě důležité zaměřovat se na světové problémy a žáky vzdělávat v evropském a světovém kontextu. Měli bychom však v dětech pěstovat také vztah k tradicím naší vlasti a zejména k regionu, ve kterém naše děti vyrůstají, a podporovat v nich kladný vztah k nářečí a českému jazyku celkově.

Téma propojení jazykového vyučování a hudby je mi jako absolventce konzervatoře, oboru zpěv, velmi blízké. Dle mého názoru jsou tyto dvě disciplíny úzce spojeny a vzájemná integrace hudby a jazykového vyučování nám přináší nové možnosti výuky českého jazyka. Tato integrace hudby a jazyka mne velice zajímá, proto jsem se ve své práci zaměřila zejména na hanácké písně, prostřednictvím kterých propojíme jazykové vyučování, hudbu a zároveň žáky seznámíme s hanáckým nářečím, jehož znalost již není v dnešní době u dětí samozřejmostí.

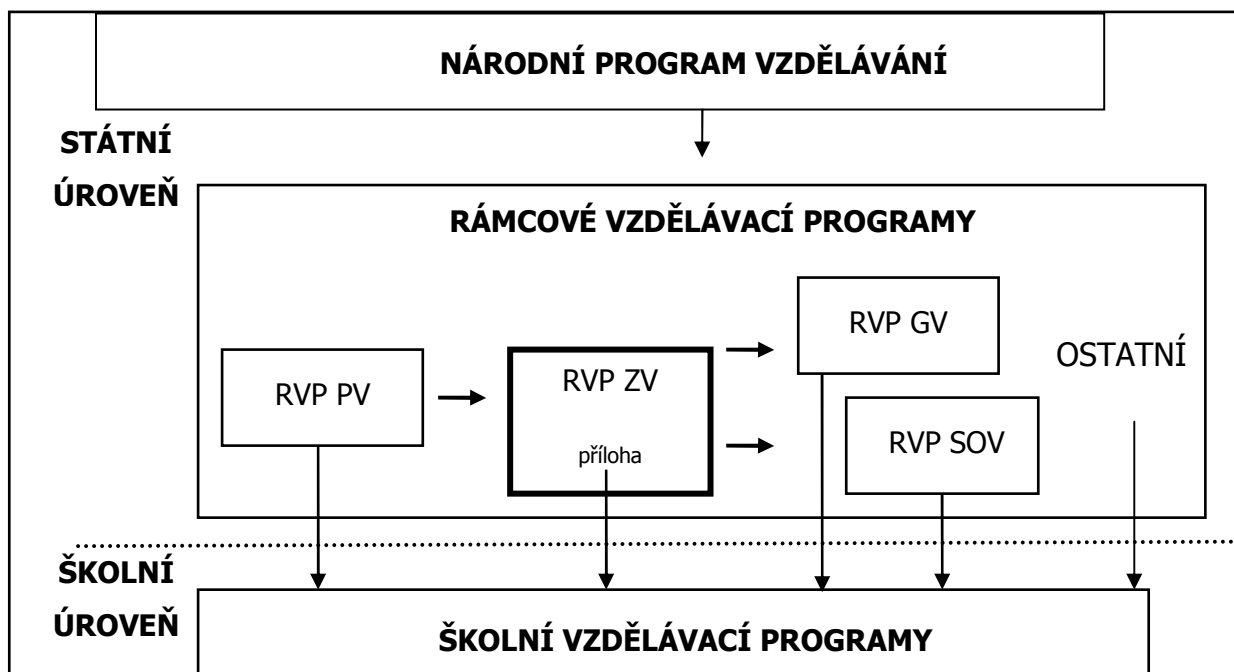
Jako rodačka z obce Cholína jsem velmi hrdá na to, že žiji v obci, která si stále zachovává tradici hanáckého nářečí. Tradici, kterou právě Valentin Šindler šířil nejenom na Hané, ale i v jiných částech republiky. Proto pocítuji zodpovědnost za vzdělanost dětí v oblasti historie obce a prostřednictvím této práce se pokusím žákům přiblížit alespoň částečně tento odkaz historie, se kterým se v naší obci setkáváme dnes a denně.

TEORETICKÁ ČÁST

V teoretické části se budeme zabývat Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání a jednotlivými vzdělávacími obsahy. Jelikož se v praktické části zaměříme na propojení těchto dvou vzdělávacích oblastí, znalost konkrétních obsahů je podstatným základem praktické části. Zaměříme se také na jednotlivé klíčové kompetence a průřezová témata, která jsou součástí RVP ZV. V teoretické části se také setkáme s analýzou mezipředmětových vztahů, s tzv. integrací vzdělávacích obsahů a podrobněji popíšeme vztahy jazykového a hudebního vyučování. Teoretická část bude uzavřena kapitolou, která se zabývá projektovým vyučováním.

1 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

V roce 2004 vešel v platnost nový systém kurikulárních dokumentů. Je tvořen ze dvou úrovní, a to na úrovni státní – Národní program vzdělávání a rámcové vzdělávací programy a na úrovni škol – školní vzdělávací programy. Školní vzdělávací programy si vytváří každá škola samostatně, tzv. na míru vlastním potřebám, dle rámcového vzdělávacího programu – viz obr. 1. Všechny tyto dokumenty jsou dokumenty veřejné a jsou přístupné pro širokou pedagogickou i nepedagogickou veřejnost.

Obrázek 1 – Struktura kurikulárních dokumentů

(Zdroj: www.tvormeskolu.webnode.cz)

1.1 Charakteristika Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro základní školy (dále jen RVP ZV) se skládá ze čtyř částí, které jsou označeny velkými písmeny abecedy. První část A obsahuje vymezení RVP ZV v systému kurikulárních dokumentů, principy a tendence ve vzdělávání, které navozuje a podporuje RVP ZV. V části B je vymezena charakteristika základního vzdělávání. Můžeme se zde seznámit s kapitolami Povinnost školní docházky, Organizace základního vzdělávání, Hodnocení výsledků vzdělávání a Získání stupně a ukončení základního vzdělávání. Část C obsahuje pojetí a cíle základního vzdělávání, klíčové kompetence, jednotlivé vzdělávací oblasti, průřezová témata a rámcový učební plán. Poslední část D je věnována vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Do této skupiny patří žáci se zdravotním postižením a sociálním znevýhodněním, kteří jsou vzděláváni ve zdravotnických zařízeních, dětských diagnostických ústavech a ve školách při školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy. Tato část se také zabývá vzděláváním mimořádně nadaných žáků, materiálními, hygienickými a organizačními podmínkami pro uskutečňování RVP ZV a zásadami pro zpracování školního vzdělávacího programu. Poslední část mimo jiné obsahuje slovníček použitých výrazů a dvě přílohy. První příloha vymezuje standardy pro základní vzdělávání, druhá upravuje vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením.

RVP ZV rozděluje obsah základního vzdělávání do devíti tzv. vzdělávacích oblastí. Tyto oblasti jsou tvořeny jedním vzdělávacím oborem nebo více blízkými vzdělávacími obory. Oblast Jazyk a jazyková komunikace je tvořena obory Český jazyk a literatura a Cizí jazyk. Dalšími oblastmi jsou Matematika a její aplikace, Informační a komunikační technologie, Člověk a jeho svět. Pátá vzdělávací oblast Člověk a společnost je tvořena obory Dějepis a Výchova k občanství. Oblast Člověk a příroda zahrnuje obory Fyzika, Chemie, Přírodopis a Zeměpis. Výtvarná a hudební výchova jsou součástí oblasti Umění a kultura. Oblast Člověk a zdraví obsahuje Výchovu ke zdraví a Tělesnou výchovu. Poslední částí je oblast Člověk a svět práce. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou v úvodu vymezeny charakteristikou vzdělávací oblasti, na níž navazuje cílové zaměření oblasti. Tato část vymezuje, k čemu je žák prostřednictvím vzdělávacího obsahu veden, aby postupně dosahoval klíčových kompetencí.

„Učivo je v RVP ZV strukturováno do jednotlivých tematických okruhů a je chápáno jako prostředek k dosažení očekávaných výstupů. Očekávané výstupy mají činnostní povahu, jsou prakticky zaměřené, využitelné v běžném životě a ověřitelné. RVP ZV stanovuje očekávané

výstupy na konci třetího ročníku jako orientační, nezávazné a na konci pátého ročníku jako závazné“ (RVP ZV, 2013, s. 10). V minulosti byl pedagog vázán osnovami a učivo bylo striktně rozvrženo na celý školní rok. Díky očekávaným výstupům však můžeme rozdělit obsah učiva dle potřeby na míru dané škole, třídě.

Přijetím RVP ZV vznikly nové možnosti ve vzdělávání žáků nejenom na prvním, ale i na druhém stupni základních škol. RVP ZV tvoří obecný návod vyučování a odklání se od striktních učebních plánů. Odstraňuje izolovanost jednotlivých předmětů, čímž poskytuje určitou variabilitu uchopení učebního obsahu i k aplikaci mezipředmětových vztahů. RVP ZV učitelům vytváří prostor pro vlastní tvořivost a přináší větší svobodu při vytváření celoročního plánu výuky.

1.2 Klíčové kompetence

Podstatou rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání je připravit žáky do reálného života. Vybavit žáky vědomostmi, znalostmi a dovednostmi, které budou moci využít nejen ve školním prostředí a ve studiu, ale také v budoucím životě. Tento souhrn vědomostí, schopností, dovedností, postojů a hodnot, které jsou zásadní pro osobní rozvoj žáka a pro uplatnění každého člena společnosti, představují tzv. klíčové kompetence. „ Jejich výběr a pojetí vychází z hodnot obecně přijímaných ve společnosti a z obecně sdílených představ o tom, které kompetence jedince přispívají k jeho vzdělávání, spokojenému a úspěšnému životu a k posilování funkcí občanské společnosti“ (RVP ZV, 2013, s. 6). RVP ZV obsahuje celkem šest klíčových kompetencí. Jsou to kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské a kompetence pracovní.

Kompetence k učení kladou na žáky takové požadavky, aby byli na konci vzdělávání schopni efektivního učení, vyhledávali a třídili informace na základě jejich pochopení a dokázali je propojit do praktického života. Žáci by měli uvádět věci do souvislostí, propojovat je do širších celků, samostatně pozorovat výsledky a vyvozovat závěry pro využití v budoucnosti. V souvislosti s kompetencí k řešení problémů se setkáváme s požadavky na žáky z hlediska samostatného a tvořivého řešení problémů. Žáci jsou schopni vnímat odlišné situace, vyhledávat informace, které vedou k řešení problému, na základě různých variant řešení. Žáci získávají dovednost prakticky ověřovat správnost řešení a svá rozhodnutí obhájit při plné zodpovědnosti. Komunikativní kompetence jsou v dnešní době velice aktuální. Absencí verbální a nárůstem virtuální komunikace, nejenom mezi dětmi, klesá u žáků

schopnost plynulého a jasného vyjádření. Proto bychom měli klást na rozvíjení komunikativních kompetencí v mladším školním věku velký důraz. Na konci základního vzdělávání by měli žáci v ústním projevu formulovat a vyjadřovat své myšlenky a názory souvisle, logicky, výstižně a kultivovaně. Měli by být schopni naslouchat druhým, vhodně reagovat a zapojovat se do diskuze. Využívat informačních a komunikačních prostředků prostřednictvím různých typů textů, záznamů a obrazových materiálů. Další druh klíčových kompetencí reprezentují kompetence sociální a personální. Na základě těchto kompetencí jsou žáci schopni spolupracovat ve skupině, utvářet příjemnou atmosféru v týmu, být k druhým ohleduplní a přispívat k upevňování mezilidských vztahů. Žáci si vytváří pozitivní představu o sobě samém, která je důležitá pro sebedůvěru a osobní rozvoj. V rámci dalších kompetencí, a to kompetencí občanských, jsou na žáky kladeny tyto požadavky: žáci by měli respektovat přesvědčení druhých lidí a vážit si jejich hodnot. Měli by být schopni zodpovědně se rozhodovat dle dané situace a poskytnou svoji pomoc v krizových situacích, respektovat a chránit naše tradice a kulturní dědictví, projevovat pozitivní postoj k uměleckým dílům a zapojovat se do kulturního dění. Jako poslední se v RVP ZV vyskytují kompetence pracovní. Žáci se díky těmto kompetencím učí plnit povinnosti a závazky, používat účinně a bezpečně materiály, vybavení a nástroje a přistupovat k výsledkům práce z hlediska ochrany nejenom svého zdraví, ale i zdraví ostatních a ochrany životního prostředí.

„Smyslem a cílem vzdělávání je vybavit všechny žáky souborem klíčových kompetencí na úrovni, která je pro ně dosažitelná, a připravit je tak na další vzdělávání a uplatnění ve společnosti. Osvojování klíčových kompetencí je proces dlouhodobý a složitý, který má svůj počátek v předškolním vzdělávání, pokračuje v základním a středním vzdělávání a postupně se dotváří v dalším průběhu života. Úroveň klíčových kompetencí, které žáci dosáhnou na konci základního vzdělávání, nelze ještě považovat za ukončenou, ale získané klíčové kompetence tvoří neopomenutelný základ žáka pro celoživotní učení, vstup do života a do pracovního procesu. Klíčové kompetence nestojí vedle sebe izolovaně, různými způsoby se prolínají. Proto k jejich utváření a rozvíjení musí směřovat a přispívat veškerý vzdělávací obsah i aktivity a činnosti, které ve škole probíhají“ (RVP ZV, 2013, s. 6).

1.3 Průřezová témata

Průřezová témata jsou nedílnou součástí RVP ZV. Zabývají se aktuálními problémy moderního světa a přináší žákům možnost rozvoje, především v oblasti postojů a hodnot. Formují žáky napříč vzdělávacími oblastmi a umožňuje propojení vzdělávacích obsahů oborů.

Průřezová témata jsou povinnou součástí základního vzdělávání, avšak všechna témata nemusí být zastoupena v každém ročníku. V běžné praxi se začleňují do výuky v průběhu základního vzdělávání. Jejich rozsah a způsob realizace si stanovuje školní vzdělávací program. V RVP ZV jsou vymezena tato témata: Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Environmentální výchova a Mediální výchova.

Téma Osobnostní a sociální výchova se zajímá o osobnost žáka a o jeho individuální potřeby a odlišnosti. Průřezová témata Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech a Multikulturní výchova se v současné době multikulturalizace Evropy stávají velice aktuálními. Téma Výchova demokratického občana představuje „syntézu hodnot, a to spravedlnosti, tolerance a odpovědnosti, v konkrétní rovině pak především rozvoj kritického myšlení, vědomí svých práv a povinností a porozumění demokratickému uspořádání společnosti a demokratickým způsobům řešení konfliktů a problémů. Výchova demokratického občana má vybavit žáka základní úrovní občanské gramotnosti. Její získání má umožnit žákovi konstruktivně řešit problémy se zachováním své lidské důstojnosti, respektem k druhým, ohledem na zájem celku, s vědomím svých práv a povinností, svobod a odpovědnosti, s uplatňováním zásad komunikace a demokratických způsobů řešení“ (RVP ZV, 2013, s. 85). Další průřezové téma v RVP ZV se nazývá Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech. Toto téma v žácích podporuje globální myšlení a respektování národní identity. Prohlubuje a integruje poznatky z jiných vzdělávacích oblastí, otevírá žákům jinou dimenzi poznání a perspektivy života v mezinárodním prostoru. Seznámení se s tradicemi, hodnotami a rozmanitostí jiných kultur přináší průřezové téma Multikulturní výchova. Hlavním cílem tohoto tématu je uvědomit si nejenom vlastní identitu, tradice a hodnoty, ale naučit se také vnímat a respektovat sociokulturní odlišnosti mezi národy. Ve školním prostředí se setkáváme s dětmi z různých sociálních a kulturních vrstev. Je proto nutné vytvořit takové prostředí, kde si budou všichni rovni a budou se vzájemně tolerovat a spolupracovat. Díky průřezovému tématu Environmentální výchova se dostáváme k aktuálnímu celosvětovému tématu, a to ke složitosti vztahu člověka a životního prostředí. Toto téma podporuje žáky k aktivní účasti na ochraně životního prostředí a vede k uvědomění si zodpovědnosti za svoje chování. „Umožňuje sledovat a uvědomovat si dynamicky se vyvíjející vztahy mezi člověkem a prostředím při přímém poznávání aktuálních hledisek ekologických, ekonomických, vědeckotechnických, politických a občanských, hledisek časových (vztahů k budoucnosti) i prostorových

(souvislostí mezi lokálními, regionálními a globálními problémy), i možnosti různých variant řešení environmentálních problémů“ (RVP ZV, 2013, s. 91). Posledním průřezovým tématem v RVP ZV je Mediální výchova. „Média a komunikace představují velmi významný zdroj zkušeností, prožitků a poznatků pro stále větší okruh příjemců. Pro uplatnění jednotlivce ve společnosti je důležité umět zpracovat, vyhodnotit a využít podněty, které přicházejí z okolního světa, což vyžaduje stále větší schopnost zpracovat, vyhodnotit a využít podněty přicházející z médií. Média se stávají důležitým socializačním faktorem, mají výrazný vliv na chování jedince a společnosti, na utváření životního stylu a na kvalitu života vůbec“ (RVP ZV, 2013, s. 93). Dospělého člověka dokáží média do velké míry negativně ovlivnit. Je důležité uvědomit si, že u dětí tento fakt platí dvojnásob. Ne všechny informace, které nám média podsouvají, musí být pravdivé. Je proto důležité hledat zdravou míru ovlivnitelnosti ze strany médií a snažit se filtrovat informace, které přijímáme. „Mediální výchova má vybavit žáka základní úrovni mediální gramotnosti. Ta zahrnuje jednak osvojení si některých základních poznatků o fungování a společenské roli současných médií, jednak získání dovedností podporujících poučené, aktivní a nezávislé zapojení jednotlivce do mediální komunikace. Především se jedná o schopnost analyzovat nabízená sdělení, posoudit jejich věrohodnost a vyhodnotit jejich komunikační záměr, popřípadě je asociovat s jinými sděleními.

1.4 Charakteristika vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace

Vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace tvoří zásadní a nejdůležitější část nejenom Rámcového vzdělávacího programu pro základní vyučování, ale i samotného vyučovacího procesu. Prostřednictvím této oblasti se žáci učí takovým znalostem a dovednostem, které jim umožňují správně komunikovat, vhodně vyjadřovat svoje myšlenky, názory a dále se vzdělávat v jiných oblastech života. Vzdělávací obsah oblasti Jazyk a jazyková komunikace se skládá ze tří oborů, a to Český jazyk a literatura, Cizí jazyk a Další cizí jazyk. „Dovednosti získané ve vzdělávacím oboru Český jazyk a literatura jsou potřebné nejen pro kvalitní jazykové vzdělání, ale jsou důležité i pro úspěšné osvojování poznatků v dalších oblastech vzdělávání. Užívání češtiny jako mateřského jazyka v jeho mluvené i písemné podobě umožňuje žákům poznat a pochopit společensko-kulturní vývoj lidské společnosti. Při realizaci daného vzdělávacího oboru se vytvářejí předpoklady k efektivní mezilidské komunikaci tím, že se žáci učí interpretovat své reakce a pocity tak, aby dovedli pochopit svoji roli v různých komunikačních situacích a aby se uměli orientovat při vnímání okolního světa i sebe sama“ (RVP ZV, 2013, s. 12).

Vzdělávací obsah oboru Český jazyk a literatura je pro přehlednost rozdělen do tří částí: Komunikační a slohová výchova, Jazyková výchova a Literární výchova. Ve vyučovacím procesu však k těmto složkám přistupujeme komplexně a jednotlivé části se prolínají.

„V Komunikační a slohové výchově se žáci učí vnímat a chápat různá jazyková sdělení, číst s porozuměním, kultivovaně psát, mluvit a rozhodovat se na základě přečteného nebo slyšeného textu různého typu vztahujícího se k nejrůznějším situacím, analyzovat jej a kriticky posoudit jeho obsah. Ve vyšších ročnících se učí posuzovat také formální stránku a jeho výstavbu.

V Jazykové výchově žáci získávají vědomosti a dovednosti potřebné k osvojování spisovné podoby českého jazyka. Učí se poznávat a rozlišovat jeho další formy. Jazyková výchova vede žáky k přesnému a logickému myšlení, které je základním předpokladem jasného, přehledného, a srozumitelného vyjadřování. Při rozvoji potřebných znalostí a dovedností se uplatňují a prohlubují i jejich obecné intelektové dovednosti, např. dovednosti porovnávat různé jevy, jejich shody a odlišnosti, třídít je podle určitých hledisek a dospívat k zobecnění. Český jazyk se tak od počátku vzdělávání stává nejen nástrojem získávání většiny informací, ale i předmětem poznávání.

V Literární výchově žáci poznávají prostřednictvím četby základní literární druhy, učí se vnímat jejich specifické znaky, postihovat umělecký záměr autora a formulovat vlastní názory o přečteném díle. Učí se rozlišovat literární fikci od skutečnosti. Postupně získávají a rozvíjejí základní čtenářské návyky i schopnosti tvořivé recepce, interpretace a produkce literárního textu. Žáci dospívají k takovým poznatkům a prožitkům, které mohou pozitivně ovlivnit jejich postoje, životní hodnotové orientace a obohatit jejich duchovní život.

Cizí jazyk a Další cizí jazyk přispívají k chápání a objevování skutečností, které přesahují oblast zkušeností zprostředkovaných mateřským jazykem. Poskytují živý jazykový základ a předpoklady pro komunikaci žáků v rámci integrované Evropy a světa. Osvojování cizích jazyků pomáhá snižovat jazykové bariéry a přispívá tak ke zvýšení mobility jednotlivců jak v jejich osobním životě, tak v dalším studiu a v budoucím pracovním uplatnění“ (RVP ZV, 2013, s. 12).

„Vzdělávání v dané oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k chápání jazyka jako svébytného historického jevu, v němž se odráží historický a kulturní vývoj národa a jako nezbytného nástroje celoživotního vzdělávání. Rozvíjí pozitivní

vztah k mateřskému jazyku a jeho chápání jako potenciaálního zdroje pro rozvoj osobního a kulturního bohatství. Vede žáka ke zvládnutí běžných pravidel mezilidské komunikace a rozvíjení pozitivního vztahu k jazyku v rámci interkulturní komunikace. Učí žáka k samostatnému získávání informací z různých zdrojů a k zvládnutí práce s jazykovými a literárními prameny. Směřuje žáka k získávání sebedůvěry při vystupování na veřejnosti, ke kultivovanému projevu a k utváření kladného a objektivního vztahu k literatuře i k dalším druhům umění založených na uměleckém textu“ (RVP ZV, 2013, s. 13).

1.5 Charakteristika vzdělávací oblasti Umění a kultura

„Vzdělávací oblast Umění a kultura umožňuje žákům jiné než pouze racionální poznávání světa a odráží nezastupitelnou součást lidské existence – umění a kulturu. Kulturu, jako procesy i výsledky duchovní činnosti, umožňující chápat kontinuitu proměn historické zkušenosti, v níž dochází k socializaci jedince a jeho projekci do společenské existence, i jako neoddělitelnou součást každodenního života (kultura chování, oblékání, cestování, práce). Vzdělávání v této oblasti přináší umělecké osvojování světa, tj. osvojování s estetickým účinkem. V procesu uměleckého osvojování světa dochází k rozvíjení specifického citění, tvořivosti, vnímavosti jedince k uměleckému dílu a jeho prostřednictvím k sobě samému i k okolnímu světu. Součástí tohoto procesu je hledání a nalézání vazeb mezi druhy umění na základě společných témat, schopnosti vcítit se do kulturních potřeb ostatních lidí a jimi vytvořených hodnot a přistupovat k nim s vědomím osobní účasti“ (RVP ZV, 2013, s. 56).

Vzdělávací obsah oblasti Umění a kultura se skládá ze dvou oborů, a to Hudební a Výtvarné výchovy. Tuto oblast je také možné doplnit vzdělávacím oborem Dramatická výchova, který může být začleněn do vyučování jako samostatný vyučovací předmět, projekt, apod. V této práci se budeme zabývat zejména oborem Hudební výchova, proto charakteristiku oboru Výtvarná výchova nebudeme zmiňovat.

Prostřednictvím Hudební výchovy se žáci na 1. stupni základní školy seznamují s vokálními, instrumentálními, poslechovými a hudebně pohybovými činnostmi. Ty vedou k rozvoji žakových hudebních znalostí a dovedností, mezi které patří intonační, vokální, rytmické a hudebně tvořivé činnosti. V Hudební výchově si žáci osvojují základy pěvecké techniky. Učí se pracovat s hlasem, pěveckým dechem, seznamují se s pěveckými a instrumentálními základy, které mohou uplatnit ve skupinovém zpěvu, či souborové hře. Žáci také získávají všeobecný hudební rozhled díky poslechovým činnostem. Učí se správně

poslouchat, analyzovat a hodnotit hudební díla. Díky hudebně pohybovým činnostem se učí vnímat hudbu celým tělem a interpretovat hudbu pomocí tance, gest a pohybu.

Vzdělávání v dané oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k pochopení umění jako specifického způsobu poznání a prostředku komunikace, k chápání umění a kultury ve vzájemné interakci jako součást lidské existence. Učí žáka spoluvytvářet vstřícnou a podnětnou atmosféru pro tvorbu, pochopení a poznání uměleckých hodnot v širších sociálních a kulturních souvislostech, k tolerantnímu přístupu k různorodým kulturním hodnotám současnosti a minulosti i kulturním projevům a potřebám různorodých skupin, národů a národností.

Vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace a Umění a kultura jsou svými obsahy velmi blízké. Proto se budeme snažit obsahy těchto dvou oblastí propojit pomocí integrace a využitím mezipředmětových vztahů. Charakteristikou těchto pojmů se proto budeme zabývat v dalších kapitolách teoretické části.

2 MEZIPŘEDMĚTOVÉ VZTAHY NA 1. STUPNI ZŠ

V posledním desetiletí se v primárním školství setkáváme se snahou aktivizovat žáka a integrovat školu a reálný život. Se snahou hledat mezi jednotlivými předměty vazby, spojovat je a neizolovat jednotlivé předměty a jejich obsahy. Podstatou vyučování je tedy seznámit žáky s komplexními informacemi, naučit žáky hledat kontexty mezi předměty, které využijí nejenom v dalším studiu, ale také v budoucím životě.

Díky Rámcovému vzdělávacímu programu pro základní vzdělávání mají učitelé větší svobodu ve výběru forem a metod, které vedou k propojení vzdělávacího obsahu. Proces srovnávání vzdělávacích obsahů je však časově velmi náročný a klade na přípravu učitele velké nároky. Pedagog si musí uvědomit možnosti zpracování obsahu, zakomponování doposud získaných znalostí žáka do systému učiva tak, aby žák hledal souvislosti mezi novým a již získanými znalostmi a dovednostmi, a to vše s ohledem na specifika žáka primární školy.

2.1 Charakteristika mezipředmětových vztahů

V pedagogickém slovníku definuje Průcha mezipředmětové vztahy jako „vzájemné souvislosti mezi jednotlivými předměty, chápání příčin a vztahů přesahujících předmětový rámec, prostředek mezipředmětové integrace. V předmětovém kurikulu jsou vyjadřovány v učebních osnovách jednotlivých jako tzv. mezipředmětová témata“ (Průcha, 1995, s. 118). Jedná se tedy o propojování poznatků jednotlivých předmětů v rámci určitého tématu. Žákům dáváme možnost nahlížet na určité téma z různých úhlů pohledu, ne izolovaně. Určitou izolovaností totiž může vznikat roztržštěnost znalostí. Využíváním mezipředmětových vztahů se k žákům dostávají komplexní informace, které mohou lépe využít v životní realitě.

Spousta charakterizuje mezipředmětové vztahy jako „vztahy mezi jednotlivými obory, mezi jejich poznatkovými systémy a systémy jejich metod nacházejí svůj odraz ve vztazích mezi pedagogicky modifikovanými systémy poznatků jednotlivých vyučovacích předmětů. Dosavadní nesystematičnost a teoretická nejasnost výchovné problematiky mezipředmětových vztahů je důsledkem jejího nedocení a pochybného chápání jako mezního okrajového teoretického problému. Podstatu mezipředmětových vztahů spatřuje v souvislostech ve vzájemném sepětí učiva jednotlivých předmětů a v tom, že různé předměty jsou orientovány na kultivaci různých složek osobnosti vychovávaného v různých sférách společenského života“ (Spousta, 1997, s. 25-26).

Je důležité si uvědomit, že využitím mezipředmětových vztahů nerušíme předměty jako takové. Naopak, přibližujeme žákovi odlišnou perspektivu s ohledem na probíranou látku. Hledáním souvislostí se snažíme aktivizovat zájem žáka o daný předmět a podporovat jeho logické myšlení.

3 INTEGROVANÁ VÝUKA NA 1. STUPNI ZŠ

V předchozí kapitole Mezipředmětové vztahy jsme se věnovali definici pojmu a charakteristice propojení vzdělávacího obsahu. Mezipředmětové vztahy jsou díky rámcovému vzdělávacímu programu pro základní vzdělávání velice aktuální tematikou a současné množství literatury nám umožňuje detailní analýzu tohoto tématu. Během pečlivého studování této problematiky se můžeme setkat s pojmem integrace a integrovaná výuka. Je na místě upozornit na rozdíl mezi mezipředmětovými vztahy a tzv. integrací vzdělávacího obsahu.

Pojem integrace obecně znamená spojení, sloučení či ucelení cílů a obsahů vzdělávání. Opakem k integraci můžeme považovat izolovanost či separaci vzdělávacích obsahů. Podle Rakoušové (2008, s. 15) je „integrace spojování ve smyslu pronikání jednoho předmětu do druhého. Zatímco separované předměty sledují izolovaně své cíle, integrované předměty v sobě zahrnují několik předmětů jednotlivých věd a tyto předměty zahrnují všechny jejich cíle najednou. Zároveň se formuje nový cíl, který vyplývá z integrovaného celku. Tím se liší integrace od mezipředmětových vztahů, kdy k průnikům cílů nedochází.“

Podle Kantorové „v dnešní době vycházíme ze stanoviska, že integrace věd je charakteristickým znakem rozvoje poznání v posledních desetiletích. Těsná spolupráce různých věd (interdisciplinární přístup) je příznačná pro soudobé vědecké bádání. Všechny vědní disciplíny jsou více či méně spojeny do systému vzájemně se podmiňujících vztahů“ (Kantorová, 2008, s. 21).

V souvislosti s předmětovou integrací bychom také měli zmínit tzv. didaktickou transformaci, která je důležitým prostředkem aplikování integrace do systému vyučování. Didaktická transformace je přeměna učiva do takové formy, aby byla žákům srozumitelná. Učitel zprostředkovává obsah učiva žákům takovým způsobem, aby žáky směřoval k získání klíčových kompetencí a k dosažení očekávaných výstupů jednotlivých vzdělávacích oblastí. To vše však s ohledem na vhodný výběr učiva, jeho obtížnost, stanovení formy, obsahu a také na psychické a věkové zvláštnosti žáka

3.1 Formy integrace obsahu

V praxi se můžeme setkat s různými druhy integrace. Jedná se o konsolidaci, komasaci, koncentraci a koordinaci učiva. Podle Rakoušové (2008, s. 17) „existuje několik složitých koncepcí, zabývajících se úrovní integrace. Globalizace obsahu u nás již určitou tradici má.

Integrace se vyskytuje ve formě vnější a vnitřní integrace. Vnější integrací je konsolidace a komasace učiva. Vnitřní integrace je úplná a částečná koncentrace učiva a koordinace učiva.“

Podle Podroužka (2002) „**Konsolidace** představuje sjednocení, ustálení obsahu různých učebních předmětů v samostatný učební předmět a současné snížení celkového počtu učebních předmětů, například spojení dějepisu a občanské výchovy apod. Vhodné a logické řazení jednotlivých učebních témat však umožňuje postihnout řadu souvislostí a vztahů mezi jednotlivými problémy.“

Charakteristikou různých forem integrace se zabývá Alena Rakoušová ve své publikaci Integrace obsahu vyučování (2008, s. 18). Ta charakterizuje další formu integrace – **komasaci** jako „rozšířenější – stupňovitou formou konsolidace. Zpravidla dochází k omezení počtu předmětů v určitém časovém úseku za současného posílení časové dotace těchto předmětů. Komasačí mohou být několikaletní tematické projekty na prvním stupni základní školy v předmětu přírodověda a matematika, kdy učivem matematiky by bylo řešení slovních úloh s obsahem čerpaným z oblasti přírodovědy. Jednomu nebo dvěma předmětům se věnuje souvislá doba jednoho dne, týdne či měsíce, ve kterém je téma intenzivně probíráno. Komasače je snížení počtu předmětů v daném období, ale vyšší dotace hodin pro tyto předměty.“

Koncentrace učiva je taková forma integrace, při které se téma řeší současně z různých hledisek jednotlivých předmětů. Jednotlivé předměty jsou vyučovány tak, aby se jejich obsahy vzájemně prolínaly a doplňovaly.

Poslední forma integrace se nazývá **koordinace** učiva. „Koncentrace je soustředění a řešení určitého problému současně z různých hledisek jednotlivých vědních oborů a vytvoření nového syntetického předmětu, který umožňuje různé pohledy na danou skutečnost v jednom celku s využíváním multilaterálních mezipředmětových vazeb“ (Podroužek, 2002). Koncentrace je založena na principu využívání a aplikování obsahu nebo formy jednoho předmětu druhým.

Jako pedagogové bychom měli mít na paměti, že integrovaná výuka je výuka budoucnosti. Je nutné přizpůsobit se současným trendům a přinášet dnešní generaci žáků na prvním stupni nové formy a metody výuky, které jsou motivací pro jejich další zvědavost. Rámcový vzdělávací program nás vyloženě vybízí k propojování vzdělávacích obsahů a k využití integrace ve výuce. Klade však na pedagogy také větší nároky v oblasti analýzy učiva. Je

důležité dbát na výběr integrovaných předmětů a stanovit si, které předměty je vhodné integrovat a které nikoliv. Větší časová náročnost však může pro některé pedagogy znamenat menší iniciativu v této oblasti a v praxi se můžeme setkat s negativními názory na propojování vzdělávacích obsahů. Stále se ještě setkáváme se školami, které nejsou tomuto trendu nakloněny. Ovšem z praxe je zřetelné, že díky zapojení integrace do vyučovacího procesu se výuka stává díky hledání souvislostí srozumitelnější, přehlednější a efektivnější.

V této kapitole jsme se věnovali integrované výuce. Jak jsme zmínili, je důležité dbát na výběr integrovaných předmětů. V empirické části diplomové práce se budeme zabývat zejména integrací dvou oblastí, a to Jazyk a jazyková komunikace a Umění a kultura. Proto se budeme v následující kapitole zabývat společnými znaky těchto dvou oblastí, prostřednictvím kterých budeme tyto oblasti integrovat.

4 CHARAKTERISTIKA INTERMEDIÁLNÍCH VZTAHŮ HUDBY A JAZYKOVÉHO VYUČOVÁNÍ

4.1 Rozvoj hudebnosti a její vliv na dítě

S rozvojem hudebnosti u dětí bychom měli začít již v prenatálním období a po narození dítěte, abychom v dítěti pěstovali vnímání hudby jako přirozenou součást života. „Hudebnost je dána jen jako možnost ve vlohách, které se v hudebním prostředí a hudebními činnostmi rozvíjejí, ale při nedostatku účinných kontaktů jedince s hudbou zůstávají nevyužity. Částečně se hudebnost vyvíjí samočinně, jak dítě poslouchá hudbu kolem sebe a snaží se projevovat svými pěveckými pokusy a rozezníváním různých předmětů. Mnohem více však pomáhají hudební činnosti s dětmi již v rodině (zpěv popěvek, rytmické a pohybové hry aj.) a pak systematická hudební výchova v mateřské a základní škole (Zenkl, 2003, s. 172-173). Již od narození dítě vnímá rytmus a melodii jednoduchých nápěvů, při kterém dítě kolébáme nebo chováme. Formujeme tak rytmické a melodické cítění dítěte a bezprostředně přispíváme k rozvoji řeči, paměti a pozornosti dítěte v budoucím životě.

Proč je hudební vzdělávání tak důležité? Hudba jako taková má na člověka daleko výraznější vliv, než se všeobecně předpokládá. Marek ve své publikaci *Hudba je lék budoucnosti* popisuje působení hudby na fyzické a psychické změny u člověka několika způsoby. „Hudební zvuk je fyzický jev a vyvolává fyzické změny i v živých organismech. Terapeutické vlastnosti hudby pomáhají léčit různé nemoci v psychické a fyzické sféře pomocí elektromagnetických vln. Hudba spojená s pohybem má kladný vliv na celou soustavu psychomotorického rozvoje dětí a mládeže. Má taktéž schopnost působit přímo do centra emocí, koordinuje celé oblasti nervové soustavy a když není vnímána pouze povrchně, aktivizuje pravou mozkovou hemisféru. Hudba uvolňuje velké množství energie, která je pro člověka stimulující a uspokojující, či pobízí k aktivitě a k pohybu. Zlepšuje komunikaci a působí především terapeuticky (Marek, 1996, s. 23). S hudbou, jako s prostředkem terapie, se setkáváme v léčebné metodě nazvané Muzikoterapie.

4.2 Společné znaky vzdělávacích obsahů jazykového vyučování a hudební výchovy

Hudební teorie má v mnoha ohledech blízko k jazykovému vyučování. Hudbu považujeme za nástroj komunikace, prostřednictvím kterého vyjadřujeme myšlenky, nálady,

názory a emoce. Stejně tak řečí, literaturou a vůbec jazykovými prostředky. V rámci vyučování na základní škole se v hudební nauce seznamujeme s pojmy, jako jsou melodie, rytmus, metrum, takt, tempo, dynamika, agogika a harmonie. Se stejnými pojmy se setkáváme také v jazykovém vyučování. Např. při recitaci také rozeznáváme melodii, rytmus, tempo, dynamiku a barvu. Když se zaměříme na společné znaky jazyka a hudby a jejich vlastnosti, zjistíme, že jediným parametrem, se kterým se setkáváme pouze v hudbě, je harmonie. Díky těmto společným znakům se můžeme podívat na výuku jazyka z jiného pohledu. Hudbu můžeme využít jako zdroj poznání nového obsahu, skutečnosti, myšlenek a jejím prostřednictvím zprostředkovat žákům hudební i mimohudební obsah. Vzájemnou integrací těchto dvou předmětů můžeme vnést do vyučování větší názornost, zpřístupnit žákům jiné oblasti jazykového vyučování a „zkreativnit“ vyučování českého jazyka. Na prvním stupni základní školy se jedná o propojení dvou vyučovacích oblastí, a to Jazyk a jazyková komunikace a Umění a kultura.

4.3 Výslovnost, deklamace, přízvuk, melodie

S pojmy výslovnost, deklamace a melodie se setkáváme jak v rámci jazykového vyučování, tak v rámci výuky hudební výchovy. Správná výslovnost, neboli artikulace, může kladně, ale i negativně ovlivnit dojem posluchače jak z přednesu písně, tak z recitovaného textu. V procesu výuky se velice často setkáváme s dětmi, které neovládají základy deklamace a neumí správně vyslovovat. Proto je důležité se na tyto chyby zaměřit a pěstovat v žácích správné návyky. Mezi ně patří povolování brady a správné otevírání úst, zejména u vokálů „a“ a „o“. Tento proces zautomatizování si povolené brady je dlouhodobý a náročný, ale patří k důležitým zásadám hlasové hygieny. V první řadě však musíme být pro žáky správným příkladem my – učitelé.

„Slovní přízvuk má v českých písních ve shodě s přízvukem hudebním své pevné místo na první slabice slova (popř. na předložce). Koncové slabiky vyslovujeme vždy měkce, i když přísluší první, přízvučné, době. Děti je s oblibou vyrážejí (Ovčáci, čtveráci), což bychom se měli snažit opravovat“ (Synek, 2004, s. 13). Správné akcentování a odstraňování vyrážení koncových slabik nacvičujeme prostřednictvím vázání jednotlivých slabik. Žákům můžeme pro představu popsat jednotlivé slabiky jako korálky, jenž jsou navlečené na šňůrce, která je nekonečná a nemá žádné přerušení. Díky této představě slabiky svážou v legatu a koncovky nevyrážejí.

Součástí vyučovacího obsahu jazykového a hudebního vyučování je seznámení žáků s pojmem melodie. V lidské řeči rozeznáváme stoupající a klesající melodii, stejně jako v hudbě, i když ji tak přesně nevnímáme. Je ale stejně důležitá, jako v hudbě. Když se zaměříme na nácvik melodie v hudebním vyučování, nejprve se učíme rozlišovat vysoké a nízké tóny, poté tóny vyšší, nižší a stejné (nácvik pomocí fonogestiky). Dále nacvičujeme melodii v rámci chromatických a diatonických postupů a nakonec se věnujeme nácviku volných nástupů, např. pomocí tonální metody Ladislava Daniela. V jazykovém vyučování nedochází k tomuto náročnému procesu, avšak melodie řeči je stejně podstatná. Prostřednictvím změny melodie hlasu např. při čtení, vyprávění či recitaci dodáváme příběhu různý význam. Tento fakt můžeme s žáky nacvičovat pomocí her. Např. si zvolíme větu, které dodáme pokaždé jiné citové zbarvení a společně s žáky sledujeme změnu významu.

4.4 Rytmus, metrum, takt, tempo

Základní pojem, se kterým se setkáváme při integraci hudební výchovy a jazykového vyučování, je rytmus. Rytmus charakterizujeme ve výuce hudební výchovy jako rozložení a střídání not různých délek. Avšak podstatou vyučování by nemělo být memorování definic. Proto bychom měli při výuce vycházet z praktických činností. Začínáme jednoduchými říkadly, která doprovázíme hrou na tělo, např. tleskání, pleskání, či luskání jednotlivých slabik textu. V další fázi žákům přibližujeme pojem rytmus pomocí písní, které již znají, např. v lidové písni tleskáme jednotlivé slabiky slov. Jako formu zpestření můžeme jednotlivé písně rapovat, hrát na dětské hudební nástroje, taktovat.

Podstatnou součástí výuky rytmu na prvním stupni základní školy je tzv. hra na ozvěnu. Jedná se o imitaci textu, pohybu, melodie, kterou předvádí učitel a žák napodobuje určitý vzorec. Tuto metodu využíváme při rytmizaci textu, kdy učitel nejprve deklamuje slova či jednoduchá sousloví a žáci je opakují. Rytmizaci textu můžeme poté zapisovat pomocí grafických značek, které si učitel zvolí. Např. krátká slabika odpovídá tečce, dlouhá slabika odpovídá čárce. Prostřednictvím těchto symbolů můžeme zapisovat rytmus textu, či vyhledávat a přiřazovat text k těmto symbolům. Tyto metody je vhodné využít v průběhu jazykového vyučování, např. při nácviku básní

Vhodná činnost při výuce rytmu, je využívání rytmických slabik. „Rytmické slabiky jsou všem žákům vhodnou pomůckou pro poznávání a čtení rytmických hodnot not. Pro mnohé abstraktní délce not dávají konkrétní podobu krátkých, dlouhých a několikačetných slabik. Číst rytmus podle notového zápisu se tak mohou velmi snadno naučit i děti, které nehrají na

žádný hudební nástroj. Při jejich procvičování si můžeme pomoci fonogestikou (Synek, 2004, s. 42).

V procesu vyučování se nesetkáváme pouze s pojmem rytmus, ale také s pojmy metrum, takt a tempo. Pro žáky mladšího školního věku mohou být tyto názvy těžko zapamatovatelné. V kontextu dalšího vzdělávání je však důležité jednotlivé pojmy diferencovat a zaměřit se na jejich jednoduché a stručné definice. Metrum vysvětlujeme jako střídání přízvučných a nepřízvučných dob. S žáky mladšího školního věku volíme pro lepší představu charakteristiku metra jako něčeho pravidelně se střídajícího a nekončícího. Jako např. tikot hodin, tlukot srdce či kapání vody z kohoutku. Nácvič metra můžeme s žáky nacvičovat např. jako pochodování při zpěvu, poslechu písně v hudební výchově, ale také v jazykovém vyučování, např. při recitování či deklamování rozpočítadel. Důležité je dodržet pravidelnost metra, která stále trvá, nikdy nekončí, ani při pomlčkách či dlouhých notách.

Ve výuce hudební teorie se setkáváme s dalším hudebním pojetím, a to taktem. Definujeme jej jako krátké části hudební skladby, které členíme na doby. Ve vyučovacím procesu začínáme s nácvičkem 2/4 taktu, avšak až po zvládnutí nácvičku metra. Poté nácvič taktu probíhá tak, že např. pochodujeme s lusknutím na první, přízvučnou dobu, nebo taktujeme s dupnutím na první, přízvučnou dobu. Stejný postup aplikujeme i při nácvičku 3/4 taktu s tím rozdílem, že přízvučná doba je první doba a nepřízvučné jsou doby druhá a třetí. Procvičování taktů a nebo tzv. taktování můžeme využívat také v jazykovém vyučování, a to při výuce básní, říkadel. Jednotlivé fráze textu chápeme také jako jednotlivé takty.

Rychlost, jakou interpretujeme či zpíváme konkrétní píseň, se nazývá tempo. V hudbě jej vyznačujeme italským názvoslovím. S tempem se však nesetkáváme pouze v hudbě, rozeznáváme také tempo řeči. Při interpretaci hudebního i literárního díla využíváme tempa k vyjádření emočních změn, k zvýraznění určitých pasáží či ke gradaci.

Charakteristikou intermediálních vztahů hudby a jazykového vyučování jsme popsali společné znaky, díky kterým můžeme propojit vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace a Umění a kultura. V empirické části diplomové práce budeme tyto oblasti integrovat prostřednictvím projektové výuky na základní škole. Proto se v další kapitole budeme zabývat projektovou metodou, která je na integraci vzdělávacích obsahů založena.

5 PROJEKTOVÉ VYUČOVÁNÍ

Projektové vyučování je v současné době velmi často používaný pojem. Setkáváme se s ním napříč všemi stupni vzdělávání, od mateřských škol, až po projekty v rámci univerzit. Avšak neměli bychom tuto metodu chápat pouze jako současný moderní trend, ale jako nenásilný a praktický způsob, jak můžeme žákům zprostředkovat vyučovací obsah.

Se zárodky projektového vyučování se setkáváme již v dílech J. J. Rousseaua, který usiloval o samostatnost žáka ve vyučovacím procesu. Také J. Dewey položil základy projektovému vyučování, i když reálně nikdy nepoužil pojem projekt. Avšak jeho přístup k žákově individualitě tvoří základ projektovému vyučování. Kratochvílová popisuje jeho metody takto. „Jeho obrovskou předností bylo, že svém pedagogickém systému spojil psychologické hledisko se sociologickým. Na jedné straně přizpůsoboval obsah a metody školní práce dětské psychice, na druhé straně si přál, aby výchova odpovídala i potřebám společnosti, pomáhala je řešit a ve svém materiálu uváděla děti do zkušeností společnosti a do hranic a forem jejího života.“ (Kratochvílová, 2006, s. 26-27) Neopomínat sociologické hledisko je v tomto směru velice podstatný mezník, který vede vyučování novým směrem, díky kterému žák přichází do kontaktu s reálným životem. Proto zmiňujeme metody J. Deweye v rámci tohoto tématu.

Opravdová myšlenka projektového vyučování je spojována s reformátorem W. H. Kilpatrickem, který v roce 1918 ve svém článku *The Project Method* poprvé použil tento termín. „Za zakladatele metody projektového vyučování je považován W. H. Kilpatrick, který tvrdí, že by se děti neměly učit abstraktním pojmům a definicím na teoretické úrovni, ale formou rozhovoru, řešením problematických situací apod“ (Kratochvílová, 2006, s. 28). Tento přístup vede k sepětí školy a reálného života a je vhodnou cestou k osobnostnímu růstu žáků a také k vytvoření kladného sociálního klimatu ve třídě.

Projektové vyučování je komplexní vyučovací metoda, při které dochází k těsné kooperaci mezi teorií a praxí. Podle Kantorkové je „projektové vyučování založeno na řešení komplexních teoretických a praktických problémů na základě aktivní činnosti studentů“ (Kantorková, 2000, s. 78). Žáci se stávají aktivními činiteli v realizaci projektu již od rané fáze plánování, až po konkrétní cíl projektu. Prostřednictvím experimentování a řešením problémových úkolů získávají praktické zkušenosti a teorii vyvozují z praxe, ne opačně. Tuto skutečnost vystihuje ve své definici projektové metody Příhoda. „Projektová metoda oživuje každou vědomost, kterou vyvolává. Při této metodě neshrnuje učitel nejprve vědomosti a

nehledá, jak je užít, začíná užitím a shledává vědomosti“ (Příhoda, 1956, s. 34). Jinými definicemi projektové metody se zabývají Průcha a Dömischová. „Projektová metoda je vyučovací metoda, v níž jsou žáci vedeni k samostatnému zpracování určitých projektů a získávají zkušenosti praktickou činností a experimentováním“ (Průcha, 1998, s. 184). „Ať je již projekt vymezován jako úkol, problém, plán, návrh, učivo či pokus, společným jmenovatelem u všech charakteristik zůstává, že žáci něco vyrábějí, vykonávají, vypracovávají, analyzují a zároveň směřují k dosažení předem určeného cíle. Na cestě k cíli, cíleném produktu se potýkají s náhle k dosažení předem určeného cíle. Na cestě k cíli, cílenému produktu se potýkají s náhle vzniklými obtížemi praktického nebo teoretického charakteru, které si vyžadují řešení. Současně si osvojují nové vědomosti i potřebné dovednosti“ (Dömischová, 2011, s. 24).

Metoda projektového vyučování úzce souvisí s již dříve zmíněnými pojmy, jako jsou mezipředmětové vztahy a integrace obsahu vyučování. Při realizaci projektu můžeme nahlédnout na dané téma z více úhlů pohledu a neseparovat jej pouze s ohledem na určitý vyučovací předmět. Proto je využití této metody velice vhodné pro první stupeň základních škol, kdy ve většině případů předměty vyučuje jeden pedagog. Prostřednictvím integrace obsahů tak může jednotlivé předměty spojit v rámci jednoho konkrétního projektu.

5.1 Postup a fáze projektu

Abychom samotný projekt úspěšně zrealizovali, měli bychom se zaměřit na jednotlivé fáze projektu. Kilpatrick rozděluje projekt do čtyř zásadních částí: záměr – plán – provedení – hodnocení. Kratochvílová rozlišuje také čtyři fáze. Plánování tématu projektu, plánování procesu projektového vyučování, realizace projektu, prezentace a hodnocení projektu (Kratochvílová, 2006).

Plánování tématu projektu je fáze, která může vycházet z běžného vyučovacího procesu (problém, na který s žáky narazíme během vyučování a je potřebné se jím dále zabývat), či z nějakého konkrétního vnějšího podnětu (např. potřeba školy, obce apod.). V této fázi ještě nemáme konkrétní představu o tom, jak by měl samotný projekt probíhat, avšak zkoumáme jednotlivá témata, zdroje, získáváme informace. Inspiraci hledáme v aktuálních tématech, které jsou pro žáky důležité a obohacující, nejlépe aplikovatelné do reálného života.

Plánování samotného procesu projektu – v této části stanovujeme problém, kterým se v daném projektu budeme zabývat. Vymezujeme základní rámec projektu, klademe si otázky

a konkretizujeme cíle projektu. Zaměřujeme se na cílovou skupinu žáků, kteří budou součástí projektu, vybíráme činnosti jim šité na míru. Vymezujeme si časové rozvržení, určujeme druh projektu, místo, kde budeme projekt realizovat, a zajišťujeme pomůcky a materiály. V této fázi hraje nejdůležitější roli pedagog, který řeší všechny tyto zmíněné body.

Realizace – v této fázi postupujeme dle předem stanoveného plánu. Uskutečňujeme veškeré aktivity, při kterých žáci aktivně a samostatně pracují. Žáci hledají informace, se kterými později pracují, diskutují, řeší problémové úkoly. Učitel zaujímá roli konzultanta a nechává žáky individuálně pracovat (Kratochvílová, 2006). V této fázi musíme dbát na dostatečnou motivaci žáků a zbytečně nezasahovat do jejich práce, pokud to není nezbytně nutné. Avšak pro konečnou zpětnou vazbu je důležité sledovat, jakým způsobem žáci pracují a zda jsou schopni využívat již získané vědomosti a dovednosti.

Abychom dali žákům prostor k sebereflexi, podstatnou částí projektu je tzv. **prezentace**. Žáci zde představují výsledky práce např. formou výstavy, besedy, prezentace před spolužáky či veřejnou akcí. Tato část je důležitá pro motivaci žáků do další práce a jejich zhodnocení projektu. Avšak nad způsobem prezentace s žáky diskutujeme a vybíráme vhodné prostředky společně.

Hodnocení projektu je závěrečná část samotného projektu. Zde hodnotíme výsledek projektu, průběh projektu a také práci svou či ostatních. Srovnáváme výsledek s vymezeným cílem a hodnotíme, do jaké míry byl splněn, či nikoliv. Zaměřujeme se na přípravu žáků, vzájemnou spolupráci a míru samostatnosti. Volíme spíše pozitivní hodnocení, tj. vybíráme věci, které se nám povedly, zamýšlíme se nad úkoly, které nám dělaly obtíže a snažíme se ponaučit z chyb. Důležitá je také sebereflexe jak ze strany pedagoga, tak ze strany žáků.

5.2 Klady a zápory projektového vyučování

I když jsme se v předchozích kapitolách věnovali popisu projektového vyučování povětšinou v superlativech, měli bychom uvést také negativa, která projektové vyučování přináší. Jako první nedostatek můžeme zmínit časovou náročnost na přípravu projektu. Časově náročný je výběr tématu, volba vhodných úkolů i samotná realizace. Vyžaduje naprostou připravenost pedagoga a jeho znalosti daného problému. Učitel musí vyhodnotit všechna úskalí, která se mohou během projektu vyskytnout a být na ně připraven. Proto můžeme nedostatek časového prostoru chápat jako stresující faktor. Jako další negativa můžeme zmínit „neplánovitost a podléhání dětským vrtochům, nezdařilou socializaci

vyučování, nedostatečnou kooperaci, či ztrátu soustavnosti a důkladnosti“ (Kratochvílová, 2006, s. 50). Během realizace projektu dáváme žákům jistou svobodu a můžeme se setkat s nekázní. Musíme však rozlišovat opravdovou nekázeň a „pracovní ruch“, který během procesu vzniká. Abychom se vyhnuli nekázní, musíme dbát na dostatečnou motivaci žáků. Jako poslední nedostatek projektové výuky můžeme považovat neúplnou informovanost pedagoga o projektové výuce a také málo zkušeností s touto metodou. Tento fakt však můžeme dostatečnou přípravou a správným časovým rozvržením překonat.

Projektové vyučování je časově náročné na přípravu učitele, avšak dobře zrealizovaný projekt přináší do výuky samá pozitiva. Během projektu se žáci učí nejenom samostatnosti, ale také spolupráci s ostatními spolužáky. Tato interakce mezi žáky je důležitá pro rozvíjení schopnosti komunikace, respektu vůči názorům ostatních a také pro vnímání zodpovědnosti za svoje rozhodnutí. V praxi se běžně setkáváme s žáky, kteří neumějí komunikovat a mají strach projevit svoje názory. V rámci projektu se žáci učí respektovat názory ostatních a své názory obhajovat před kolektivem. Tato zkušenost je velice podstatná pro reálný život. Projektová výuka také vede žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a stává se motivací pro další práci.

EMPIRICKÁ ČÁST

V praktické části se budeme zabývat popisem a realizací střednědobého projektu, který je přizpůsoben na míru konkrétní základní škole. Tematicky je projekt zaměřený na regionální námět, na seznámení žáků s obcí, kde navštěvují základní školu, zejména pak na významnou osobnost Valentina Šindlera, a to prostřednictvím mezipředmětových vztahů a integrace jednotlivých cílů vzdělávacího obsahu. Projekt je konkrétně vytvořen pro 4. ročník základní školy. Součástí projektu je dotazník, jeho vyhodnocení a také pracovní listy, které jsou součástí příloh. Praktická část také obsahuje návrh dalšího, nezrealizovaného projektu, který tematicky navazuje na již zrealizovaný projekt. Ten se podrobněji zabývá tématem rodiny Šindlerových a může být, s vynecháním obtížnějších částí, realizován pro celý první stupeň ZŠ.

6 NÁVRH PROJEKTU

Projekt, kterým se budeme v této kapitole zabývat a také ho reálně aplikovat, je vytvořen pro základní školu Cholína na Olomoucku. Podstatou projektu je seznámení žáků s místem, kde žijí či studují, s hanáckým nářečím jako takovým a také s osobností rodáka Valentina Šindlera, alias Stréčka Křópala. Prostřednictvím mezipředmětových vztahů se žáci naučí propojovat informace z různých vzdělávacích obsahů, budou rozvíjet komunikační schopnosti a učit se spolupráci mezi sebou.

6.1 Místo realizace projektu

Projekt byl realizován v dubnu 2016 na Základní škole Cholína. Obec Cholína se nachází v okrese Olomouc, nedaleko města Litovel, v Olomouckém kraji. Základní a Mateřská škola Cholína, příspěvková organizace, je malotřídní škola s ročníky 1 až 4, která je zřizována obcí Cholína. Navštěvují ji žáci z blízkého okolí, a to z přilehlých vesnic Odrlice, Dubčany a Senice na Hané. Momentálně navštěvuje školu 43 žáků.

První zmínky o škole sahají až do 15. století, kdy byla škola zřizována při zdejší faře. Učitelem byl čekatel duchovního stavu, jáhen, vyučovalo se přímo na faře, a to do roku 1625. „Toho roku koupil farář Srnec zahradu mezi vinohradem a farní zahradou od olomouckého poddaného, přičemž město Olomouc svolilo k tomuto prodeji pod podmínkou, že toto místo bude věnováno pokroku a vyučování mládeže a chudých sirotků a užitek případně cholinskému kostelu“ (Koudela, 2011, s.7). Školu navštěvovali žáci z Choliny a vedlejší

vesnice Myslechovice. Později zde začali dojíždět také žáci z Dubčan, Odrlic, Bílska a Rozvadovic. Vyučovali zde dva pedagogové, učitel a podučitel a školu navštěvovalo cca 300 žáků. Cholinskou školu navštěvovaly děti z celé rozsáhlé farnosti až do roku 1732, kdy školu nechal přestavět farář Florián Sedláček. Roku 1772 byla budova školy opět přestavěna v souladu s tereziánskými školními reformami, na tzv. triviální školu farářem Liborem Hochwälderem. V roce 1811 byla škola přebudována na dvojtřídní a až do roku 1860 sloužila všem vesnicím farnosti. V roce 1890 byla postavena nová čtyřtřídní budova a roku 1924 byla otevřena Mateřská škola Cholína. Předválečné období nepřálo dobré hospodářské situaci v obci, proto byla škola roku 1937 opět redukována na dvojtřídní. V tomto období také obec usilovala o zřízení měšťanské školy, avšak bez úspěchu. V letech 1996-1998 prošla rekonstrukcí Mateřská i Základní škola Cholína, kdy byl na základní škole zřízen bezbariérový přístup. Od září 2005 nese škola oficiální název Základní a mateřská škola Cholína, příspěvková organizace.

6.2 Popis projektu

Název projektu: Po stopách bodrého Hanáka, stréčka Křópala

Doporučený věk žáků: 4. ročník

Časová dotace: dvoudenní projekt

Způsob prezentace: vytvoření nástěnky s výsledky projektu, vytvoření portfolia

Vzdělávací oblasti: Jazyk a jazyková komunikace, Umění a kultura, Člověk a jeho svět, Člověk a společnost a jejich vzájemná integrace

Druh projektu:

- podle navrhovatele – uměle připravený
- podle místa konání – školní a mimoškolní
- podle účelu – směřující k získávání vědomostí, k seznámení se s regionálními prvky, směřující k získávání pohybových, výtvarných dovedností
- podle času – krátkodobý
- podle velikosti – střední

Předpokládané činnosti:

- práce s textem (pochopení textu a práce s informacemi)

- pěvecké, rytmické a poslechové činnosti
- výtvarné a pracovní činnosti
- pohybové činnosti

Výukové metody:

Metody slovní

- monologické- vysvětlování, čtení, vyprávění
- dialogické - rozhovor, diskuze, brainstorming

Metody názorně demonstrační – zpěv, pohybové aktivity

Metody praktické – výtvarná práce

Klíčové kompetence:

K UČENÍ:

- vyhledává a třídí informace, na základě jejich pochopení je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech a praktickém životě
- samostatně pozoruje a experimentuje, získané výsledky kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry pro využití v budoucnu, poznává smysl učení

K ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ:

- samostatně řeší problémy, volí vhodné způsoby řešení
- dovede obhájit svá rozhodnutí

KOMPETENCE KOMUNIKATIVNÍ:

- naslouchá druhým lidem, porozumí jim, vhodně reaguje, účinně se zapojuje do diskuze, obhajuje svůj názor a vhodně argumentuje

KOMPETENCE SOCIÁLNÍ A PERSONÁLNÍ:

- účinně spolupracuje ve skupině, pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce
- podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi, přispívá k upevnování dobrých mezilidských vztahů, případně poskytne pomoc, nebo o ni požádá
- přispívá k diskuzi v malé skupině i k debatě celé třídy

KOMPETENCE OBČANSKÉ:

- respektuje, chrání a oceňuje naše kulturní i historické dědictví, projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost

KOMPETENCE PRACOVNÍ:

- používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky

Průřezová témata:

- Osobnostní a sociální výchova se zajímá o osobnost žáka a o jeho individuální potřeby a odlišnosti. Žák, konkrétní skupina žáků nebo běžné situace se stávají učivem a podstatou tohoto tématu je hledání spokojenosti se sebou samým a vede k respektování sebe sama.
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech v žácích podporuje globální myšlení a respektování národní identity. Prohlubuje a integruje poznatky z jiných vzdělávacích oblastí, otevírá žákům jinou dimenzi poznání a perspektivy života v mezinárodním prostoru.

Cíle projektu:

Kognitivní: žáci získávají vědomosti o rodákovi obce, o hanáckém nářečí, učí se nové písně, popisují hanácký kroj, vyhledávají informace, pracují s textem

Afektivní: zamýšlí se nad historií obce, nad významem písní, vyjadřují vlastní názory na dané téma

Psychomotorický: žáci spolupracují, respektují názory druhých, učí se nové výslovnosti, prezentují výsledky

6.3 Plánování projektu

1. den

Motivace:

Motivací bude tzv. zahřívací část, kdy se seznámíme s jednotlivými žáky. Budeme klást žákům otázky, díky kterým se dozvíme, odkud pochází a co ví o své obci.

Jak se jmenuje naše obec?

Jste všichni z Choliny?

Jaké obce leží vedle Choliny?

Víte, kolik má Cholina obyvatel?

Víte, co znamená slovo rodák? Je někdo z vás rodákem Choliny?

Znáte nějaké zajímavosti, které jsou spojeny s naší obcí?

ÚVODNÍ ČÁST

Pomůcky: velký arch papíru, psací potřeby, fixy

Časová dotace: 45 minut

Postup:

V úvodu první části projektu aplikujeme metodu kritického myšlení - brainstorming. Připravíme si velký arch papíru a jako téma brainstormingu napíšeme název obce – Cholina. Žáci budou spontánně nabízet své myšlenky, které je napadnou v souvislosti s obcí, ve které studují. Tato metoda spojuje nové a odvozené myšlenky. Jedná se o tzv. princip divergentního myšlení, při kterém žáky nehodnotíme, pouze je podporujeme vidět konkrétní téma z různých úhlů pohledu. Žák si vytváří asociace a aktivně se zapojuje do procesu učení. Během této metody budeme klást žákům podněcující otázky a prostřednictvím těchto otázek se pokusíme dostat ke třem základním pojmům. Jedná se o pojem hanáčtina, Olomouc a Stréček Křópal.

Žáků se budeme ptát:

Jaké velké město leží nejbližší naší obce?

Jak se nazývá kraj, ve kterém žijeme?

Jak se říká této oblasti? Našemu regionu?

Mluvíme nějakým konkrétním nářečím?

Když vjíždíme do naší obce, vítá nás velká cedule. Víš, co je na ní napsáno? Víš, kdo je Stréček Křópal?

Jak se nazývá potok, který protéká naší obcí?

Na velkém archu papíru tyto tři pojmy zvýrazníme, abychom neustále viděli, čím se budeme během projektu zabývat. Budou to tzv. leitmotivy, které nás budou provázet celým projektem.

HLAVNÍ ČÁST

Pomůcky: tabule, fixy, pracovní list, psací potřeby, noty k písni, klavír, hudební nahrávka

Časová dotace: 120 minut

Postup:

V hlavní části budeme vycházet z lidové, hanácké písně Daleká, široká. Tato píseň obsahuje dva výchozí pojmy – hanáčtinu a Olomouc, proto ji budeme aplikovat v jednotlivých příkladech pracovního listu. V úvodu hlavní části představíme tuto píseň žákům. Můžeme ji zazpívat s doprovodem klavíru, či pustit nahrávku. Je důležité, aby při poslechu žáci důkladně vnímali text a melodii skladby. Proto jim poskytneme pohodlí, např. se mohou usadit v kruhu na koberci, nebo si zavřít oči a položit na lavici. Žákům nesdělujeme žádné informace dopředu, pouze je necháme vnímat píseň. Po poslechu necháme žákům chvíli čas rozmyslet si, co by o písni řekli. Neptáme se zatím na konkrétní informace, pouze je vybídneme k tomu, aby vymysleli nějaké slovo, které bude charakterizovat tuto píseň a šli ho napsat na tabuli. Pokud žáci žádná slova nevymyslí, budeme klást jednotlivé otázky.

Je píseň Daleká, široká ve spisovné češtině? Víš, ve kterém nářečí je tato píseň?

Rozumíš textu písně? Jedná se o smutnou, nebo veselou píseň?

Mluví někdo z Vás, nebo z Vaší rodiny, hanáckým nářečím?

Co jste si představili při poslechu písně? Představili jste si nějaký konkrétní příběh?

O jakém městě se v textu písně zpívá?

Po zodpovězení otázek si píseň pustíme ještě jednou a tentokrát se zaměříme na jednotlivé části písně. Domluvíme se, že se žáci přihlásí, pokud uslyší název konkrétního města a také, když nebudou něčemu v textu písně rozumět, abychom věděli, na která slova se máme zaměřit.

Po poslechu si rozdáme pracovní list (viz příloha 1) a společně si přečteme text písně. Vysvětlíme žákům jednotlivá slova, se kterými měli problém a dáme žákům prostor, aby samostatně tužkou kompletně doplnili úkol č. 1. Poté si společně text opravíme a doplníme perem. V případě pravopisných chyb si společně vysvětlíme pravidla pravopisu. Např. slovo milý píšeme s ypsilon po písmenu „l“, dle vzoru mladý. V další části budeme klást další otázky.

Znáte tuto píseň, nebo jste ji slyšeli poprvé?

Víte, kde tuto píseň můžeme slyšet? V úkolu č. 2 máme vyobrazený olomoucký orloj. Víte z jakého důvodu?

Žáci zřejmě nebudou znát souvislosti mezi orlojem a lidovou písní. Proto se zaměříme na úkol č. 2 v pracovním listu, kde se dozvíme vše potřebné. Každý žák bude mít za úkol samostatně přečíst text a doplnit chybějící text do pracovního listu. Při této disciplíně se žáci učí pracovat s textem a vyhledávat potřebné informace. Text obsahuje tučně vyznačená slova. Jedná se o termíny, kterým žáci nemusí rozumět. V takovém případě žákům jednotlivé pojmy vysvětlíme. Jak vypadá olomoucký orloj, si představíme puštěním odkazu (viz seznam použitých internetových zdrojů) Zeptáme se žáků, zda orloj znají, co je na něm zajímavého a zda orloj již osobně slyšeli.

Po vyplnění úkolu č. 2 rozdáme žákům noty k písni Daleká, široká (viz příloha 3). Společně se zaměříme na rytmus a melodii písně. Začneme rytmem. Na tabuli napíšeme tento vzorec.

DA – LE – KÁ	ŠE – RO – KÁ	JE	CES – TA	PO	HO – LO – MÓC
ty – ty – tá	ty – ty – tá	tá	ty – ty	tá	ty – ty – tá - nic
● ● —	● ● —	—	● ●	—	● ● — ○
● ● —	● ● —	●	● ●	●	● ● — ○

ZKÁ – ZAL MNĚ MŮJ MI – LÉ NA STO – KRÁT DO – BRÓ – NOC

ty – ty – tá

● ● —

— ● ●

ty – ty – tá

● ● —

— ● —

ty – ty – tá

● ● —

● ● —

tá – tá – tá - nic

— — — — ○

● — ●

První řádek vzorce obsahuje text písně, který je rozdělen na jednotlivé slabiky. Ve druhém řádku jsou vyznačeny rytmické slabiky, které nám určují jednotlivé hodnoty not. Třetí řádek obsahuje tři symboly. Symbol ● vyznačuje krátkou slabiku, symbol — dlouhou slabiku a symbol ○ krátkou pomlku.

Se žáky zanalyzujeme vzorec, který je napsán na tabuli a vysvětlíme si jednotlivé symboly. Připomeneme si tři základní pojmy z hudební teorie, a to pojmy rytmus, metrum a tempo. Společně si poté rytmus písně vytleskáme. Můžeme také kombinovat různé formy rytmizace. Např. krátkou slabiku můžeme luskat, dlouhou slabiku pleskat o stehna, při pomlce dát dlaně od sebe. Tímto způsobem si osvojíme rytmus písně. V této části je velice důležité, abychom žákům vysvětlili, že symboly určují rytmus písně, ne rytmus jednotlivých slabik. Pro snadnější pochopení můžeme na tabuli nakreslit druhý vzorec, který bude určovat rytmus jednotlivých slabik. V tom případě bude např. slovo „je“ spojeno se symbolem ●, ne se symbolem —, jako je tomu v rytmu písně. Abychom si ověřili, zda žáci opravdu chápou způsob označení jednotlivými symboly, ověříme si tuto skutečnost na konkrétních případech tak, že budou sami nabízet slova a určovat jejich vzorce. Abychom mohli důkladně nacvičit melodii písně, nesmíme zapomenout na kvalitní rozezpívání žáků. Začneme jednoduchými cvičeními v rozsahu primy, sekundy, tercie, a to na vokály A a O. Postupně přidáme cvičení na hlavový rejstřík, při kterém využíváme klesající melodii v rozsahu kvinty. Na nácvik hlavového tónu využíváme vokál Ů, např. cvičení JŮ, MIAU. U rozezpívání budeme kontrolovat postoj žáků, dech a povolení brady. Takto bychom měli být se žáky připraveni na nácvik melodie. Melodii písně budeme nacvičovat tzv. fonogestikou. Určíme výchozí tón a pohybem ruky budeme určovat směr melodie. Jelikož žáci píseň již slyšeli, je tato metoda vhodná. Pro novou píseň bychom však využili spíše metodu volných nástupů. Jako další krok spojíme melodii a rytmus dohromady, přečteme si společně všechny sloky a společně se naučíme celou píseň Daleká, široká. Žáky můžeme doprovodit na klavír, jednotlivcům můžeme rozdat Orffovy nástroje.

Vytleskáváním rytmu konkrétních slov se budeme se žáky zabývat i v další části. S dětmi se posadíme na koberec do kroužku. Na tabuli napíšeme jednotlivé vzorce, které jsme použili v písni, a úkolem žáků bude vymyslet na jednotlivý vzorec jakékoliv slovo. Poté pojedeme jeden po druhém a budeme vymýšlet slova. Např. na vzorec ● ● — slova kopaná, rosomák, rakytník, kulečník. Dále použijeme jiné vzorce, které si předem rozmyslíme. Např. ●, — ●, ● —, ● — ●. Je důležité, abychom žákům vysvětlili, že vzorec bude mít tolik symbolů, kolik slovo obsahuje slabik, jelikož pro žáky, kteří nemají dobré rytmické cítění, může být tento úkol více obtížný. Jakmile si všechny rytmické vzorce procvičíme, zadáme žákům samostatnou práci, a to úkol č. 3 z pracovního listu.

Po vyplnění úkolu č. 3 se s žáky zaměříme na hanácké nářečí. Zeptáme se žáků na různé otázky, které se budou týkat tohoto tématu. Povedeme diskuzi na dané téma. Žáci nás budou seznamovat se svými znalostmi a prostřednictvím diskuze povedeme rozhovor založený na zkušenostech žáků z reálného života. Připravíme slova, se kterými se žáci mohou v praxi setkat, a napíšeme je na tabuli ke slovům, které napadnou samotné žáky. Společně poté vyplníme úkol č. 4 v pracovním listu.

Seznamujeme se s hanáckým nářečím. Umíte vysvětlit, jaký význam má slovo nářečí?

Znáte ještě nějaké jiné nářečí, které se vyskytuje na Moravě a v Čechách?

Znáte nějaká slova v hanáckém nářečí, která jsou úplně jiná, než ve spisovné češtině?

Na závěr hlavní části si s žáky píseň Daleká, široká společně zazpíváme. Budeme ji zpívat jako unisono, avšak kdybychom pokračovali s touto písní dále ve školním roce, mohli bychom postupně naučit žáky dvojhlasou, tříhlasou, až čtyřhlasou variantu písně. Samozřejmě s ohledem na hudební schopnosti dané třídy.

ZÁVĚREČNÁ ČÁST

Pomůcky: obrázky - fotografie Hanačky a Hanáka v kroji, obrys této fotografie pro vybarvení, temperové, vodové barvy, pastelky, fixy

Časová dotace: 90 minut

Postup:

Závěrečnou částí ukončíme první den projektu, ve kterém se seznámíme s hanáckým nářečím. Tato část bude sloužit ke zklidnění žáků, k ukončení dne a k plynulému přechodu do dne druhého. Představíme si sváteční hanácký kroj.

Pro žáky si připravíme fotografii Hanačky a Hanáka (viz příloha 4), které jim rozdáme. Nejprve se společně s žáky zaměříme na detaily kroje, které si podrobně popíšeme v hanáčtině. Např. u dámského kroje - spodnička krátká, dlóhá, opleči, rukávce, sukně, zástěra, kordula, krézl, šátek, stohe, střevice, klebetnik a špencr. U pánského kroje jsou to části – gatě, košula, pás, vesta, boty, darmovisy, viléčka, plášť, klobók člun, vydrovka bobrovka a výšivka. Na jednotlivých kartičkách bude prostor k doplnění jednotlivých částí kroje. Žáci si tyto názvy doplní do kartiček. Během doplňování budeme žákům jednotlivé části popisovat a vysvětlovat, jak tyto názvy jednotlivých částí kroje vznikaly.

V další fázi žákům rozdáme omalovánky s postavami Hanačky a Hanáka (viz příloha 5), které si dle předlohy vybarví. Na tuto část žákům poskytneme prostor, protože bude časově náročná. Při práci žákům pustíme tematicky hanácké lidové písně. Hotové výkresy si společně vystavíme ve třídě na viditelné místo a budeme je mít k dispozici na druhý den.

2. den

Motivace:

Pro žáky budou druhý den motivací společně vymalované archy papíru a pojmová mapa z prvního dne. K jednotlivým pojům se vrátíme a vzpomeneme si, co jsme se první den společně naučili. Zaměříme se na pojmovou mapu a osobnost rodáka Valentina Šindlera, kterého jsme si připomněli první den projektu. Tímto se dostaneme k tématu dne.

ÚVODNÍ ČÁST

Pomůcky: míč, magnetické tabulky, magnety

Časová dotace: 60 minut

Postup:

V úvodní části si s žáky zopakujeme vzorce rytmů, které jsme se naučili první den projektu. Postup bude takový, že řekneme nějaké slovo a žáci si na magnetickou tabulku vytvoří daný vzorec slova. Postup můžeme také otočit, napsat vzorec a žáci budou vymýšlet slova.

Další aktivitou bude hra s míčem. Žáci zůstanou stále v kruhu na koberci, stoupneme si doprostřed kruhu a budeme žákům házet míč vždy s nějakým vyjmenovaným slovem, žáci míč vrátí zpátky s takovým slovem, aby se tyto dvě slova rýmovala. Např. mlýn – klín. Takto žákům opakujeme vyjmenovaná slova a zároveň si žáci trénují rýmy. Postup můžeme opět otočit, a to tak, že žáci házejí míč nám s vyjmenovaným slovem a my jej vracíme s rýmem. Nejlépe tak, aby se slova neopakovala.

Stejnou aktivitu využijeme na téma hanáctina. My žákům hodíme míč s nějakým hanáckým slovem a žáci nám míč vrátí zpátky s přeloženým slovem do spisovné češtiny. Postup si můžeme opět vyměnit. Při této aktivitě je důležité, aby se žáci nepřekřikovali a nechali jeden druhého hovořit.

HLAVNÍ ČÁST

Pomůcky: text s vyprávěním, přehrávač, pracovní list č. 2, psací potřeby, nahrávka

Časová dotace: 120 minut

Postup:

V hlavní části se seznámíme s rodákem obce, Valentinem Šindlerem, alias stréčkem Křópaem. Sedneme si s žáky na koberec a povedeme diskuzi na téma stréček Křópal. Zeptáme se, co o něm žáci vědí, zda ví, v kterém domě se stréček Křópal narodil apod. Je důležité, abychom v této části žákům vysvětlili, v jaké době Valentin Šindler žil, aby si uvědomili, že v jeho době nebyly žádné moderní technologie, televize, apod. a lidé žili úplně jiným životním stylem než dnes. Poté pustíme žákům nahrávku písně O Rose Marie, o baje, (viz seznam použitých internetových zdrojů), kterou nazpíval Valentin Šindler, žáci budou poslouchat. Po poslechu si rozebereme, jak se nahrávka žákům líbila a co je na ní jiného ve srovnání s nahrávkami z dnešní doby. Poté přečteme žákům vyprávění o Valentinovi Šindlerovi.

*Když vyjždíme do naší obce Cholína, vítá nás velká cedule s nápisem: „Vítejte v Choleně, rodné obce stréčka Křópal.“ Tento Stréček Křópal se ve skutečnosti jmenoval Valentin Šindler a Stréček Křópal byl pouze jeho **pseudonym**, pod kterým Valentin Šindler vystupoval v **rozhlasových estrádách** a různých **zájezdových představeních**. Právě tento muž je vyobrazen na naší malbě. Valentin Šindler byl **operní pěvec**, který se narodil v naší obci. Žil v letech 1885 – 1957, což je před 130 – ti lety. Původně se měl stát knězem, ale byl velice hudebně nadaný, proto opustil **seminář** a věnoval se studiu zpěvu. Ve svém oboru byl velice úspěšný. Získal stálé **angažmá** v Národním divadle v Praze, v Brně a vystupoval také v cizině, a to v Chorvatsku. Proto si tohoto významného rodáka pamatujte. Můžeme být velice pyšní, že rodák naší obce byl slavný zpěvák nejenom po celé České republice, ale i za hranicemi naší země.*

Během tohoto vyprávění žáci budou poslouchat. Po skončení dáme žákům prostor na dotazy. Mohou se zeptat na slova, kterým nerozuměli či na detaily, které je zajímají. Poté budeme číst vyprávění ještě jednou a žáci si budou doplňovat text v druhém pracovním listu (viz příloha 2).

Žáky rozdělíme do tří skupinek. Každé skupině zadáme jedno téma, a to povolání, náboženství, hudba. Tyto tři témata jsou slova nadřazená a žáci nám ke každému slovu vymyslí všechna podřazená slova, která k tomuto tématu patří. Na tuto samostatnou práci necháme žákům deset minut. Každá skupina si zvolí svého zástupce, který nám za skupinu přečte jednotlivá slova. Společně si všechna slova zkontrolujeme. Každý žák si vybere jedno slovo, které napíše ve všech pádech do pracovního listu. Tímto způsobem si zopakujeme všech sedm pádů. Dále si vyplníme úkolu č. 2 z pracovního listu. Zde si žáci procvičí znalost mluvnických kategorií u podstatných jmen. Slova jsou vybrána z přečteného textu, proto by žákům neměl dělat potíže.

Dále budeme pokračovat v tématu. Valentin Šindler vystupoval pod pseudonymem stréček Matěj Křópal z Břochovan se svým mladším bratrem Václavem. Ten vystupoval jako Jozéfek Melhoba a společně vytvořili humornou dvojici, která bavila posluchače československého rozhlasu. Jednu z nahrávek, která je dostupná na internetu, žákům pustíme (viz seznam použitých internetových zdrojů), aby si vytvořili představu, jak jednotlivé rozhlasové výstupy vypadaly. Tuto nahrávku společně rozebereme, s žáky se zaměříme na konkrétní slova a vysvětlíme si pointu příběhu.

V další části se vrátíme k písni Daleká, široká. Společně si ji zazpíváme a poté text písni společně zarecitujeme. Při recitaci se zaměříme na rytmus, metrum, tempo a melodii, kterou vnímáme při recitování a na to, jak znalost písni ovlivňuje recitaci textu. Pokusíme se porovnat rozdíly mezi těmito pojmy při zpívaném a recitovaném textu. Zájemci mohou recitovat před celou třídou.

Druhou písni, se kterou se během projektu seznámíme, bude hanácká lidová píseň, Vandrovala blecha. Je vhodné zvolit píseň opačného charakteru k písni Daleká, široká, jak tempem, tak významem. Proto vybereme píseň, která je veselá a rychlejšího tempa. Při nácviku budeme také opačně postupovat, abychom si ověřili, jak znalost melodie ovlivňuje zapamatovatelnost textu. Nejprve se naučíme text jako báseň ve 3. úkolu (viz příloha č. 2). Postupně přidáme rytmus a melodii a zazpíváme jej jako píseň. U obou dvou případů nácviku bude náš cíl zazpívat píseň. Je ovšem velice pravděpodobné, že text písni Daleká, široká se bude žákům pamatovat lépe, protože si text spojí s melodií, na rozdíl u druhé, kdy se budou mechanicky učit pouze text. Na konci nácviku písni Vandrovala blecha využijeme humorného textu a společně s žáky přidáme ke zpěvu pantomimu, která se bude odvíjet od textu písni. Rozdělíme žáky do skupin. Každá skupina si vymyslí svoje dramatické pojetí a svoji pantomimu předvede před celou třídou.

ZÁVĚREČNÁ ČÁST

Pomůcky: evaluační dotazník, psací potřeby

Časová dotace: 30 minut

Postup:

V závěrečné části dne si společně s žáky celý dvoudenní projekt zhodnotíme. Povedeme diskuzi na téma, co se nám nejvíce líbilo a nelíbilo, co bychom změnili, nebo které činnosti bychom rádi zopakovali. Žákům rozdáme evaluační dotazníky (viz příloha 6), které samostatně vyplní.

6.4 Realizace projektu

Vlastní realizace projektu probíhala v dubnu 2016 ve 4. ročníku Základní školy v Cholině. Cílovou skupinu projektu tvořilo 13 žáků, z toho 8 dívek a 5 chlapců. Většina žáků

bydlí přímo v obci, 4 žáci dojíždí z přilehlých obcí - Odrlic a Dubčan. Ve školním roce 2015/2016 je 4. ročník spojen se 3. ročníkem, avšak pro potřeby projektu byly ročníky rozděleny a samotný projekt probíhal pouze ve 4. ročníku. Navržený projekt byl realizován v budově školy.

V úvodní části projektu jsme se s žáky vzájemně představili. Žáci odpovídali na otázky odkud pochází, které obce sousedí s naší obcí a zda vědí nějaké zajímavosti, které jsou spojeny s Cholinou. Všichni byli velice šikovní a správně odpověděli na všechny otázky. Zmínili také rodáka obce Valentina Šindlera.

Na tuto diskuzi navazoval brainstorming. Na velký arch papíru žáci postupně chodili psát pojmy, které si vybavili v souvislosti s naší obcí. Díky této metodě jsme společně odvodili patnáct pojmů, a to okres Olomouc, stréček Křópal, region Litovelsko, svatá voda, Rampach, cholinská pouť, kostel Nanebevzetí Panny Marie, Olomoucký kraj, Hanácké muzeum, Cholinka, socha Panny Marie, hanáčtina, Jozéfek Melhoba, pomník, socha sv. Barbory. Během brainstormingu nebylo třeba klást žádné speciální otázky. Žáci velice rychle pochopili způsob práce a samostatně vyvodili všechny potřebné pojmy. Společně jsme poté zvýraznili pojmy stréček Křópal, hanáčtina a Olomouc, na které jsme navázali písní Daleká, široká.

Lidovou píseň Daleká, široká jsem třídě nejprve představila samotným předzpíváním. Z celé třídy znala píseň pouze jedna žačka. Žáci měli za úkol poslouchat text, aby mohli adekvátně reagovat na moje otázky. Všichni důkladně poslouchali a také správně reagovali. Děti měly za úkol jedním slovem charakterizovat píseň a i tohoto úkolu se zhostily velice zodpovědně. Mezi jednotlivá slova patřila láska, zlomené srdce, vzdálenost, cesta, smutek, čekání, rozchod, hanáčtina, Olomouc.

Dále jsme společně vyplnili první úkol z pracovního listu. Nikomu nedělal větší problém. Pouze jsme si objasnili pravopis ve slově „nevyspaly“, kdy většina třídy psala měkké i na konci slova.

Souvislost mezi olomouckým orlojem a písní byla pro třídu novou informací. Proto si každý samostatně přečetl a doplnil druhý úkol v pracovním listu. Při důkladnějším sledování třídy jsem vypožorovala nepozornost některých žáků a neschopnost číst text potichu, pouze pro sebe. Někteří žáci měli problém také s doplněním některých slov, i když všechny potřebné

informace mohli vyčíst z textu. Proto jsme si na vyplnění nechali více času a poté si text společně opravili.

V další části hodiny jsme se naučili rytmus k písni Daleká, široká. Žáci byli velice šikovní a rytmické vzorce opravdu rychle pochopili. Společně jsme si rytmus písně, i rytmus samotného textu vytleskali. Vysvětlili jsme si, co znamenají jednotlivé pojmy – metrum, tempo a rytmus a všechny tyto pojmy jsme si představili na konkrétní ukázce. Jednotlivé symboly jsme poté aplikovali při vymýšlení dalších konkrétních slov. Žáci měli trochu potíže s určením počtu slabik ve slově. Proto jsme si slova psali na tabuli a konkrétní slabiky zvýraznili. V úkolu z pracovního sešitu již žáci chyby nedělali. Dále, jsme prostřednictvím fonogestiky nacvičili melodii písně a celou píseň si zazpívali s doprovodem klavíru. Nácvik písně proběhl bez větších obtíží.

Dále jsme se zaměřili na pojem nářečí. Žáci znali hanácké, slovácké a valašské nářečí. Proto jsme si dále představili ostravské nářečí a brněnský hantec, jehož ukázka byla pro žáky nejzajímavější. Jelikož většina třídy přijde do styku s hanáckým nářečím pouze s prarodiči, nebo vůbec, z typických hanáckých slov zmínili pouze dynko (prkýnko), zhlavec (polštář), oharek (okurka). Můžeme tedy konstatovat, že hanáckým nářečím se již mezi mladší generací téměř nemluví. Avšak děti většinou alespoň rozumí.

Při popisu hanáckého kroje excelovala svými znalostmi žačka, která se věnuje tančení hanáckých tanců. V kroji tančí i její rodiče, proto popsala všechny části kroje do detailu. Celá třída si jednotlivé části doplnila do pracovního listu. Na závěr si každý samostatně hanácký kroj vybarvil.

Druhý den projektu jsme se zaměřili na osobnosti rodáka, Valentina Šindlera. S žáky jsme si nejprve popsali, jak vypadal život v době Valentina Šindlera. Toto povídání bylo pro ně opravdu zajímavé. Všichni opravdu poctivě poslouchali a kladli zajímavé otázky, např. jak se kdysi jezdilo s koňmi, či jak dlouho trvala cesta do Prahy. Bylo zřejmé, že toto téma žáky opravdu nadchlo, proto jsme si o tomto tématu dlouho povídali. Společně jsme si pustili nahrávku písně O Rose Marie, o baje. Reakce nebyly úplně kladné a ve většině případů se žákům zpěv nelíbil. Zejména vytykali kvalitu nahrávky. Poté jsem žákům přečetla o tomto rodákovi vyprávění. Žáci se naučili spoustu nových informací a velice je zaujal fakt, že se měl Valentin Šindler původně stát knězem. Poté jsme si vyplnili úkol z pracovního listu.

V další části měli žáci napsat konkrétní slova ve všech pádech. Tato činnost byla pro některé opravdu obtížná. Proto jsme se u tohoto úkolu zdrželi a společně si jednotlivé pády vysvětlili. V dalším úkolu žáci doplňovali mluvnické kategorie, které již ovládali lépe.

Dále jsme si pustili rozhlasovou nahrávku, ve které vystupuje Valentin Šindler jako strážník Křópal a jeho bratr Václav jako Jozefek Melhoba. Žáci ve většině případů rozuměli, nahrávku jsme si tedy pustili dvakrát a vysvětlili si pointu příběhu.

Při opakování písně Daleká, široká jsme se více zaměřili na rozdíl mezi zpívaným a recitovaným textem. Většina žáků zhodnotila, že si díky spojení textu a melodie lépe pamatují text i při recitování. Některým však toto spojení spíše dělalo při recitování problém, a to konkrétně v rytmu. Dle mých osobních zkušeností, znalost melodie pozitivně ovlivňuje zapamatování si textu. Tento předpoklad se v tomto případě potvrdil. Jako druhou píseň jsme se společně naučili píseň Vandrovala blecha. Zde jsme zvolili opačný postup a nejprve se naučili text. Ovšem až spojením s melodií si žáci opravdu text zafixovali a automaticky jej zpívali. V závěru jsme žáky rozdělili do skupin a každá skupina nacvičila pantomimu na text písně Vandrovala blecha. I když jsem se této části původně bála a předpokládala jsem, že by žáci pantomimu předvádět nechtěli, mylila jsem se. Při pantomimě žáci perfektně spolupracovali jak mezi sebou, tak se zbytkem třídy a objevili v sobě skryté herecké talenty.

V závěrečné části jsme projekt společně slovně zhodnotili, abychom věděli, co se nám podařilo, nebo co jsme naopak mohli udělat jinak. Většina žáků projekt hodnotila kladně. Dále každý samostatně vyplnil evaluační dotazník

6.5 Hodnocení projektu

Realizace projektu probíhala díky vstřícnosti vedení školy bez jakýkoliv potíží. S vedením školy se osobně velice dobře znám, proto mi paní ředitelka a celý kolektiv pedagogů vycházeli vstříc a nechali mi ve všem tzv. volnou ruku. Paní ředitelka Mgr. Žaneta Gruntová a učitelka 4. ročníku Mgr. Jana Sedláčková vyučovali před patnácti lety i mě samotnou, takže naše setkání bylo velice příjemné. Podmínky pro realizaci projektu hodnotím velmi kladně.

Cílovou skupinu žáků hodnotím také velice pozitivně. Žáci dokázali udržet pozornost, vzájemně spolupracovali, všechny úkoly si poctivě plnili. Odpovídali na všechny moje otázky, diskutovali na konkrétní téma bez větších problémů a zapojovali se do vyučovacího procesu bez vyrušování. S nadšením sledovali a vnímali nové informace, pracovali s textem.

Rychle se učili novým dovednostem, např. při nácviu rytmu písně, při nácviu rytmických slabik, písní. Dále kladně hodnotím znalosti a zájem žáků o osobnost Valentina Šindlera. Při povídání o něm žáci sami kladli otázky, které je zajímaly. Např. *Jak se kdysi žilo? Jak lidé jezdili do větších měst? Měli lidé běžně auta? Jak dlouho trvala cesta do Prahy? Jak Valentin Šindler vypadal? Proč se měl stát knězem?* Byla jsem překvapena, o jaké detaily se žáci zajímali a s jakým napětím sledovali každé moje slovo.

V úvodní části projektu jsem vyzpozovala neschopnost žáků dobře se slovně vyjádřit. Během představování žáci nebyli schopni vytvořit souvislou větu o své rodině a o svých koníčcích. Proto jsem se snažila do projektu zapojit co nejvíce diskuzí, při kterých byli žáci nuceni souvisle mluvit. Během projektu byli žáci vedeni k práci ve skupinách. Zde jsme však narazili na problém. Někteří žáci jsou evidentně samostatné jednotky, které nejsou zvyklé spolupracovat a někteří žáci jsou ostatními vytlačováni z kolektivu. Na tuto skutečnost jsem velice rychle zareagovala a společně s žáky jsme se domluvili na osazenstvu jednotlivých skupin tak, abychom nikomu neubližovali a nikdo nezůstal sám.

Při realizaci projektu jsme se zaměřili na integraci českého jazyka a hudební výchovy. Znalosti českého jazyka hodnotím velmi kladně, taktéž pěvecké dovednosti žáků. Pěvecké dovednosti jsou otázkou důkladného trénování a nácvik správné pěvecké techniky je dlouhodobý vyučovací proces. Proto alespoň snahu hodnotím kladně. Žákům jsem však správné prvky pěvecké techniky předala takovým způsobem, aby na svém výkonu mohli pracovat i samostatně, po skončení projektu. Velice kladně také hodnotím pohybové činnosti žáků s prvky dramatické výchovy při předvádění pantomimy na píseň Vandrovala blecha.

Celkově realizaci projektu hodnotím velmi pozitivně. Práce s žáky probíhala bez problémů, spolupráce mezi dětmi také. Všechny části projektu jsem měla do detailu promyšlené a na nové podněty jsem dokázala zareagovat, proto celý projekt proběhl plynule, bez potíží. Myslím, že tato zkušenost nejenom obohatila žáky o nové zkušenosti, znalosti a dovednosti, ale také já jsem získala cenné zkušenosti, které uplatním ve své budoucí pedagogické praxi.

6.6 Vyhodnocení evaluačního dotazníku

V této kapitole se budeme zabývat výsledky evaluace, které vycházejí z dotazníku, jež byly žákům rozdány na konci projektu (viz příloha 6). Prostřednictvím tohoto dotazníku jsme se dozvěděli, zda byl pro žáky projekt zajímavý, zda splnil jejich očekávání a co nového se

naučili. Dotazník byl anonymní a skládal se z uzavřených a otevřených otázek. Výběr otázek byl zvolen tak, aby žáci všem otázkám porozuměli a měli možnost upřímně projevit svoje pocity. Před samotným vyplněním dotazníku jsme s žáky jednotlivé otázky důkladně probrali, abychom v případě neporozumění některým otázkám mohli jednotlivé otázky žákům podrobně vysvětlit.

Otázky uzavřené:

1. *Byl pro tebe projekt zajímavý?*
2. *Rozuměl(a) jsi všem úkolům?*
3. *Naučil(a) jsi se něco nového?*
4. *Splnil projekt Tvoje očekávání?*

Otázky otevřené:

5. *Která činnost Tě nejvíce bavila?*
6. *Co nového či zajímavého jsi se naučil(a)?*
7. *Jak hodnotíš celý projekt?*

Samotné vyplnění dotazníku trvalo žákům patnáct minut. Uzavřené otázky žákům nedělali žádné problémy, ovšem u otevřených otázek měli někteří žáci ostych více se rozepsat. Děti zřejmě často nepřichází do styku se slovním hodnocením, proto otevřené otázky nebyly zhodnocené tak, jak bychom očekávali. Pro příště bychom zvolili jinou formulaci otázek.

Vyhodnocení otázek č. 1 – č. 3

Počet respondentů: 13

Otázka č. 1 – Byl pro Tebe projekt zajímavý?

ANO	NE	NEVÍM
13	0	0

Tabulka 1 – Vyhodnocení odpovědí na otázku č. 1

Otázka č. 2 – Rozuměl(a) jsi všem úkolům?

ANO	NE	NEVÍM
9	2	2

Tabulka 2 – Vyhodnocení odpovědí na otázku č. 2

Otázka č. 3 – Naučil(a) jsi se něco nového?

ANO	NE	NEVÍM
12	1	0

Tabulka 3 – Vyhodnocení odpovědí na otázku č. 3

Otázka č. 4 – Splnil projekt Tvoje očekávání?

ANO	NE	NEVÍM
9	0	4

Tabulka 4 – Vyhodnocení odpovědí na otázku č. 4

Žáci hodnotili projekt většinou kladně. Všichni uvedli, že byl pro ně projekt zajímavý. Avšak zadaným úkolům rozumělo pouze 9 žáků. Dva žáci uvedli, že nerozuměli všem úkolům a dva nevěděli, zda rozuměli. Kladně můžeme zhodnotit odpověď žáků na otázku, zda se naučili něco nového. Ano odpovědělo dvanáct respondentů, odpovědí ne pouze jeden. V devíti případech splnil projekt očekávání žáků, ve čtyřech případech žáci nevěděli.

Otázka č. 5 – Která činnost Tě nejvíce bavila?

V této otevřené otázce žáci odpovídali většinou jednoslovně. Pět respondentů hodnotilo kladně všechny činnosti, šest respondentů bavilo nejvíce zpívání a písničky. Dva žáky bavila pantomima a český jazyk. Ve většině případů tedy žáky nejvíce bavily hudební činnosti, zejména zpívání nových písní.

Otázka č. 6 – Co nového jsi se naučil(a)?

V tomto případě jsme získali od žáků nejrozsáhlejší zpětnou vazbu. Žáci volili odpovědi jako: „*Naučili jsme se nové písničky a vytleskávat rytmus.*“, „*Zajímavosti ze života Valentina Šindlera.*“, „*Popsat hanácký kroj a mluvit v hanáckém nářečí.*“, „*Konečně jsem pochopil*

pády.“ Dva žáci odpověděli, že všechno, co se v projektu naučili, bylo pro ně nové. Vyskytovali se také konkrétní odpovědi ze života Valentina Šindlera: „*Valentin Šindler žil v letech 1885 – 1957.*“, „*Stréček Křópal měl být původně knězem.*“ Z těchto odpovědí je zřejmé, že žáky nejvíce zaujala osobnost Valentina Šindlera. Proto tyto odpovědi můžeme hodnotit velice kladně.

Otázka č. 7 – Jak hodnotíš celý projekt?

Většina žáků odpověděla jednoslovně: líbilo, výborné, bezvadné, suprově, nejlepší, zajímavé, bezva. Jeden žák využil procenta a zhodnotil projekt na 100%. Někdo z žáků odpověděl: „*Bylo to hezké, protože jsem měla jinou učitelku a hodně se zpívalo.*“

7 NÁVRH PROJEKTU

Návrh projektu, kterým se budeme v této kapitole zabývat, je vytvořen jako navazující část na projekt, který jsme aplikovali na Základní škole Cholína. Je opět určen pro tuto základní školu a je zaměřen nejen na propojení vzdělávacích oblastí Jazyk a jazyková komunikace a Umění a kultura jako v předchozím projektu, ale také na vzdělávací oblasti, jako Matematika a její aplikace, Člověk a jeho svět, Člověk a společnost a Člověk a příroda. Podstatou projektu je seznámení žáků s osobnostmi obce, s místem, kde žáci žijí a také s historií obce. Žáci si procvičí práci s textem, vyhledávání potřebných informací a naučí se pracovat s mapou a orientovat se v terénu.

7.1 Popis projektu

Název projektu: Po stopách bratří Šindlerů

Doporučený věk žáků: 4. ročník

Časová dotace: dvoudenní projekt

Způsob prezentace:

Vzdělávací oblasti: Jazyk a jazyková komunikace, Umění a kultura, Matematika a její aplikace, Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Člověk a příroda a jejich vzájemná integrace

Druh projektu:

- podle navrhovatele – uměle připravený
- podle místa konání – školní a mimoškolní
- podle účelu – směřující k získávání vědomostí, k seznámení se s regionálními prvky, směřující k získávání pohybových, výtvarných, matematických dovedností, směřující k orientaci v terénu, v mapě
- podle času – krátkodobý
- podle velikosti – střední

Předpokládané činnosti:

- práce s textem
- výtvarné a pracovní činnosti

- pohybové činnosti
- práce s mapou, kompasem

Výukové metody:

Metody slovní

- monologické- vysvětlování, čtení, vyprávění
- dialogické - rozhovor, diskuze, brainstorming

Metody názorně demonstrační – zpěv, pohybové aktivity

Metody praktické – výtvarná práce

Klíčové kompetence:

K UČENÍ:

- vyhledává a třídí informace, na základě jejich pochopení je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech a praktickém životě
- samostatně pozoruje a experimentuje, získané výsledky kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry pro využití v budoucnu, poznává smysl učení

K ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ:

- samostatně řeší problémy, volí vhodné způsoby řešení
- dovede obhájit svá rozhodnutí

KOMPETENCE KOMUNIKATIVNÍ:

- naslouchá druhým lidem, porozumí jim, vhodně reaguje, účinně se zapojuje do diskuze, obhajuje svůj názor a vhodně argumentuje

KOMPETENCE SOCIÁLNÍ A PERSONÁLNÍ:

- účinně spolupracuje ve skupině, pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce
- podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi, přispívá k upevnování dobrých mezilidských vztahů, případně poskytne pomoc, nebo o ni požádá
- přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy

KOMPETENCE OBČANSKÉ:

- respektuje, chrání a oceňuje naše kulturní i historické dědictví, projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost

KOMPETENCE PRACOVNÍ:

- používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky

Průřezová témata:

- Osobnostní a sociální výchova se zajímá o osobnost žáka a o jeho individuální potřeby a odlišnosti. Žák, konkrétní skupina žáků nebo běžné situace se stávají učivem a podstatou tohoto tématu je hledání spokojenosti se sebou samým a vede k respektování sebe sama.
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech v žácích podporuje globální myšlení a respektování národní identity. Prohlubuje a integruje poznatky z jiných vzdělávacích oblastí, otevírá žákům jinou dimenzi poznání a perspektivy života v mezinárodním prostoru.

Cíle projektu:

Kognitivní: žáci získávají znalosti o historii obce, poznají Hanácké muzeum Cholina, orientují se v mapě, v terénu, popisují okolní vesnice, vyhledávají informace, kontrolují správnost označených míst, plánují trasu

Afektivní: zamýšlí se nad významem slavných osobností obce, uvědomují si vliv a význam historie na současný život, vyjadřují vlastní názory na dané téma

Psychomotorický: žáci spolupracují, respektují názory druhých, bezpečně se pohybují v terénu, prezentují výsledky

7.2 Plánování projektu

1. den

Motivace:

V motivační části si s dětmi budeme vyprávět o naší obci. Jaké zajímavosti o našem místě bydliště znají, co se naučili v předchozím projektu a jak se nazývají jednotlivé části obce. Zaměříme se také podrobněji na okolní vesnice. Budeme klást např. tyto otázky:

Jste všichni z Choliny?

Bydlí někdo v jiné obci? Znáte tuto vesnici? Kde se nachází? Je to velká obec? Je rozlohou větší, nebo menší než Cholína?

ÚVODNÍ ČÁST

Pomůcky: psací potřeby, pracovní list

Časová dotace: 60 minut

Postup:

V úvodní části přečteme žákům povídání o rodině Šindlerových. Kde žili, jaké měli povolání a jak navzájem spolupracovali. Žáci u této činnosti mohou sedět či ležet na koberci, aby měli pohodlí a mohli důkladně poslouchat, vnímat podstatné informace.

Operní pěvec a herec Valentin Šindler, se narodil roku 1885 v Cholině, jako syn Františka Šindlera a jeho ženy Kateřiny Šindlerové. Rodina bydlela a vlastnila hostinec v domě, kde se dnes nachází zdravotním středisko. Valentin Šindler vyrůstal ve velmi početné rodině. Pocházel ze sedmi sourozenců – tří dívek (Apolonie, Ludmily, Aloisie) a čtyř chlapců (František, Antonín, Valentin, Václav). Rodina Šindlerů byla v obci velmi vážená. Všichni čtyři synové měli obrovský hudební talent. První syn – František byl známý houslista, Antonín, Valentin a nejmladší Václav, byli operní pěvci. Valentin Šindler však nejprve studoval v semináři a měl se stát knězem. Láska ke zpěvu ho však táhla k povolání operního pěvce.

Dále si s žáky budeme povídat o rodině Šindlerových a povedeme diskuzi. Např. se budeme ptát:

Víte, co to je opera? Znáte nějakou? Byli jste v divadle na nějaké opeře?

Znáte nějaké jiné operní pěvce?

Víte, kde se nachází dům, ve kterém rodina bydlela? Kdo v něm bydlí teď?

Poté si každý samostatně vyplní červený text v pracovním listu (viz příloha č. 7). Poté si společně text zkontrolujeme, popřípadě opravíme. Připravíme si fotografie rodiny Šindlerových a promítneme je žákům (viz příloha 9).

HLAVNÍ ČÁST

Pomůcky: mapa obce, psací potřeby

Časová dotace: 120 minut

Postup:

V hlavní části se budeme věnovat práci s mapou. Rozdáme žákům mapu obce (viz příloha 10), kde je vyznačeno pět hlavních bodů obce. Červené kolečko označuje výchozí bod - základní školu. Modré kolečko označuje budovu obecního úřadu, kde se nachází Hanácké muzeum Cholina. Černé kolečko označuje železniční stanici, fialové kolečko Cholinský dvorek – Skalku. Místní hřbitov, kde jsou pochováni rodiče bratří Šindlerových a František Šindler, je vyznačen žlutým kolečkem. S žáky si vyhledáme na mapě Muzeum – první zastávku našeho projektu. Budeme se žáků ptát:

Vyhledáte v mapě, kde se nacházíme?

Dokážete určit nejrychlejší cestu, kterou se dostaneme k obecnímu úřadu?

Najdete alternativu této cesty?

Která místa můžeme označit jako záchytné body?

Kdybyste někoho měli navigovat cestou ze školy do muzea, jak byste to řekli?

S žáky zkontrolujeme správnost označených míst. Podle mapy se s žáky přesuneme k budově obecního úřadu a zahájíme návštěvu Hanáckého muzea v Cholině. Zde nás provede správkyň muzea paní Naděžda Plachá, která nám povypráví detaily z historie obce, ukáže nám různé hanácké artefakty, které se zde nacházejí, např. hanácké kroje, zemědělská technika, historické pomůcky do domácnosti, replika školní třídy z 19.století, apod. na konci prohlídky si žáci vyplní modrý úkol z pracovního listu. Na zpáteční cestě uděláme zastávku u bývalého domu rodiny Šindlerových, kde si přečteme pamětní desku (viz příloha 11).

ZÁVĚREČNÁ ČÁST

Pomůcky: velké archy papíru formátu A3, výtvarné potřeby (vodové, temperové barvy, pastelky, voskovky, apod.)

Časová dotace: 90 minut

Postup:

V závěrečné části se s žáky zaměříme na tvoření. Zvolíme oddechovou činnost, abychom v klidné atmosféře uzavřeli první den projektu. Společně si připomeneme, co zajímavého jsme se dozvěděli v muzeu, s jakými novými artefakty jsme se seznámili. Poté necháme pracovat fantazii žáků a každý si namaluje tematický obrázek, který bude souviset s prvním dnem projektu. Např. hanácký kroj, rodinu Šindlerových, předmět z muzea, obec, atd. Hotové výkresy si vystavíme ve škole na nástěnkou.

2. den

ÚVODNÍ ČÁST

Pomůcky: pracovní list, psací potřeby, pravítko

Časová dotace: 45 minut

Postup:

V úvodní části s žáky zopakujeme, co jsme probírali předchozí den. Zhodnotíme, co se nám nejvíce líbilo, co se nám podařilo a naopak také to, co jsme mohli případně udělat lépe. Zopakujeme si, co jsme všechno zažili a co nového jsme se dozvěděli. Poté si vyplníme úkol z pracovního listu č. 2 (viz příloha č. 8). Žáci budou pracovat samostatně.

Dále se zaměříme podrobněji na Valentina Šindlera, o kterém si přečteme vyprávění.

Valentin Šindler vystudoval na Arcibiskupském gymnáziu v Kroměříži. Jeho rodina byla křesťansky založena a jeho otec požadoval po Valentinovi, aby se stal knězem. Valentin Šindler vstoupil do semináře v Olomouci. I během studia kněžství ho ale zajímala divadelní prkna. Proto se rozhodl zastávat řediteli Národního divadla v Praze. V Národním divadle byl přijat a rozhodl se věnovat pěvecké kariéře. Za své pěvecké

kariéry byl členem také Královského divadla v Chorvatsku, divadla ve Vídni, v Rakousku a dlouhých 15 let byl členem Národního divadla v Brně. Valentin Šindler se nevěnoval pouze divadlu. Byl také sólovým zpěvákem, hercem, spisovatelem. Ve své rodné obci a jejím okolí byl a je doposud spíše známý jako stréček Matěj Křópal z Břochovan. Důkazem toho je i uvítací tabule pro návštěvníky obce, na které stojí: „Vítejte v Choleně, rodné obce stréčka Křópala“ Se stréčkem Křópalem vystupoval také jeho mladší bratr Václav jako „Jozéfek Melhoba“

S dětmi si vysvětlíme pojmy, kterým nerozuměli a povedeme diskuzi na téma Valentin Šindler. Poté si společně vyplníme zelený úkol z pracovního listu č. 1.

HLAVNÍ ČÁST

Pomůcky: pracovní list č. 1, psací potřeby, mapa obce, kompas,

Časová dotace: 180 minut

Postup:

V hlavní části se dle mapy s pomocí kompasu přesuneme na žluté kolečko v mapě – místní hřbitov. Zde si společně prohlédneme rodinnou hrobku rodiny Šindlerových, kde jsou pochováni rodiče a František Šindler, nejstarší syn. Poté společně dorazíme na mysliveckou chatu, jejíž okolí se nazývá Skalka. Zde si společně vyplníme poslední fialové úkoly do pracovního listu č. 1. S pomocí kompasu určíme světové strany, zopakujeme si, jakými jinými způsoby určujeme sever – mech na kůře stromů, mraveniště, apod. Také se rozhlédneme do okolí a společně si ukážeme města, které v dálce uvidíme. Na ohništi si můžeme opět špekáčky a společně u ohně zazpívat hanácké či táborové písně, které známe.

ZÁVĚREČNÁ ČÁST

Časová dotace: 30 minut

Postup:

V závěrečné části si zkontrolujeme všechny pracovní listy, které jsme si vyplnili během dvou dnů a společně slovně zhodnotíme projekt. Společně si popovídáme, co se nám povedlo,

jak se nám celé dva dny líbily, co jsme se nového naučili. Poté se vrátíme zpět do školy a ukončíme projekt.

ZÁVĚR

Tématem této diplomové práce byly možnosti propojení hudby a jazykového vyučování na prvním stupni základní školy. Zabývala jsem se mezipředmětovými vztahy a integrací vzdělávacích obsahů.

Teoretickou část diplomové práce jsem věnovala charakteristice Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání a jeho jednotlivým částem – Klíčovými kompetencím a Průřezovými tématům. Tato část obsahuje také charakteristiku konkrétních vzdělávacích oblastí, a to Jazyk a jazyková komunikace a Umění a kultura. V teoretické části jsem se také věnovala Charakteristice intermediálních vztahů hudby a jazykového vyučování a zaměřila se na jednotlivé pojmy, které využíváme jak ve vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace, tak v oblasti Umění a kultura, zejména v hudební výchově. Závěr teoretické části se zabývá projektovou metodou, její charakteristikou a zhodnocení kladů a záporů této metody.

Empirickou část jsem věnovala projektové metodě, jež jsem prostřednictvím dvoudenního projektu realizovala ve čtvrtém ročníku Základní školy Cholína. Tématem tohoto projektu s názvem Po stopách bodrého Hanáka stréčka Křópala bylo prostřednictvím mezipředmětových vztahů hudby a jazykového vyučování seznámit žáky s hanáckým nářečím, lidovými písněmi a rodákem obce. Empirická část také obsahuje návrh, popis, realizaci, hodnocení projektu a výsledky evaluačního dotazníku. Během návrhu projektu jsem vytvořila pracovní listy, které jsou součástí příloh diplomové práce.

Cílem diplomové práce bylo představit žákům místní základní školy osobnost Valentina Šindlera a prostřednictvím mezipředmětových vztahů hudby a jazykového vyučování žáky seznámit s hanáckými písněmi. Dílčím cílem bylo tedy také alespoň částečně seznámit žáky s hanáckým nářečím. Tento cíl jsem díky realizaci projektu splnila a sama se naučila novým vědomostem a dovednostem, které budu moci využít dále ve své pedagogické praxi.

Postup a celý průběh realizace projektu hodnotím z mého pohledu velice kladně. Jsem spokojená jak s příjemnou atmosférou, která se mi podařila vytvořit, tak se znalostmi, které jsem dokázala předat žákům. Uvědomila jsem si, že Rámcový vzdělávací program pro základní školy nám opravdu přináší obrovské možnosti, díky kterým můžeme vyučovací proces obohatit a vylepšit. Prostřednictvím mezipředmětových vztahů a obsahové integrace

můžeme žákům předat zábavnou formou spoustu nových a zajímavých informací, díky kterým si žáci odnesou z vyučování nejenom nové vědomosti, ale také dovednosti, které využijí v běžném životě. Proto si myslím, že projektová metoda má ve vzdělávání žáků mladšího školního věku opravdový smysl. Já sama se budu snažit této metody využívat i v budoucnu a prostřednictvím projektové metody budu své znalosti a dovednosti předávat zážitkovou formou dál.

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

- ČECHOVÁ, M., STYBLÍK, V. *Čeština a její vyučování*, Praha: SPN, 2010, ISBN 80-85937-47-6
- DÖMISCHOVÁ, I. *Projektová výuka. Moderní strategie vzdělávání v České republice a německy mluvících zemích*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011, ISBN 978-80-244-2915-1
- FISHER, R. *Učíme děti myslet a učit se*, Praha: Portál, 2011, ISBN 978-80-262-0043-7
- FRANĚK, M. *Hudební psychologie*, Praha: Karolinum, 2005, ISBN 978-80-246-0965-2
- GRECMANOVÁ, H., URBANOVSKÁ, E. *Podporujeme aktivní myšlení a samostatné učení žáků*, Olomouc: Hanex, 2000, ISBN 80-85783-28-2
- HNÍK, O. *Hravá interpretace v hodinách čtení a literární výchovy*, Jinočany: H&H, 2007, ISBN 80-7319-067-2
- HUDÁKOVÁ, J., BYSTRÁ, B. *Kreatívne počúvanie hudby*, Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2011, ISBN 978-80-555-0428-5
- KANTORKOVÁ, H. *Pedagogická tvořivost studentů učitelství*. Ostrava: Repronis, 2000
- KAŠOVÁ, J. *Škola trochu jinak, projektové vyučování v teorii a praxi*. Kroměříž: Iuventa, 1995
- KOUDELA, M. *Paměti obce Cholína*. Cholína: Obec Cholína s nakl. Danal, 2011, ISBN 978-80-85973-98-3.
- KRATOCHVÍLOVÁ, J. *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: Masarykova Univerzita, 2006, ISBN 80-210-4142-0.
- MAREK, V. *Hudba je lék budoucnosti*. Paprsek, 1996, ISBN 80-901582-3-4
- PAŘÍZEK, V. *Jak naučit žáky myslet*, Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, 2000, ISBN 80-72900064

PLCH, J. *Mezipředmětové vztahy a specifika výchovně vzdělávacího procesu*. 1.vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987

PODROUŽEK, L. *Integrovaná výuka na základní škole v teorii a praxi*. Plzeň: Fraus, 2002, ISBN 80-7238-157-1.

PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 1997, ISBN 80-7178-170-3.

PŘÍHODA, V. *Úvod do pedagogické psychologie*. 1.vyd. Praha: 1956

RAKOUŠOVÁ, A. *Integrace obsahu vyučování: [integrováné slovní úlohy napříč předměty]*. Praha: Grada, 2008, ISBN 978-80-247-2529-1.

SPOUSTA, V. *Integrace základních druhů umění ve výchově*. Brno: Masarykova Univerzita, 1997, ISBN 80-210-1640-X.

ŠIMANOVSKÝ, Z. *Hry s hudbou a techniky muzikoterapie*, Praha: Portál, 2007, ISBN 978-80-7367-339-0

VALENTA, J. *Projektová metoda ve škole a za školou. Pohledy*. Praha: Ipos Artama, 1993, ISBN 80-7068-066-0.

ZENKL, L. *ABC hudební nauky*. Praha: Editio Bärenreiter Praha, 2003, ISBN 80-86385-21-3.

Seznam použitých internetových zdrojů

HANAČKA. *Fotogalerie*. . [online]. [cit. 2016-03-01]. Dostupné na WWW: <http://www.hanacka-litovel.cz/fotogalerie.html>

MAPA OBCE CHOLINA. [online]. [cit. 2016-03-03]. Dostupné na WWW: <www.mapy.cz>

METODICKÝ PORTÁL RVP ZV. [online]. [cit. 2016-01-19]. Dostupné na WWW: <www.rvp.cz>

ORLOJ OLOMOUC. [online]. [cit. 2016-04-01]. Dostupné na WWW: <https://www.youtube.com/watch?v=TieCoiDvrJ8>

ROZHLAS OLOMOUC. *U sréčka Křópala a Jozéfka Melhoby*. [online]. [cit. 2016-04-01]. Dostupné na WWW: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/3139444>

VALENTIN ŠINDLER – O ROSE MARIE, O BAJE. [online]. [cit. 2016-03-05]. Dostupné na WWW: https://www.youtube.com/watch?v=B-eQk_46VNw

ZÁKLADNÍ ŠKOLA A MATEŘSKÁ ŠKOLA CHOLINA. [online]. [cit. 2016-03-05]. Dostupné na WWW: <http://www.zsamscholina.estranky.cz/>

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 – Vyhodnocení odpovědí na otázku č. 1.....	48
Tabulka 2 – Vyhodnocení odpovědí na otázku č. 2.....	49
Tabulka 3 – Vyhodnocení odpovědí na otázku č. 3.....	49
Tabulka 4 – Vyhodnocení odpovědí na otázku č. 4.....	49

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 – Struktura kurikulárních dokumentů	9
Obrázek 2 - Noty k písni Daleká, široká.....	72
Obrázek 3 - Fotografie hanáckého kroje.....	73
Obrázek 4 - List k vymalování	74
Obrázek 5 - Rodina Šindlerova.....	81
Obrázek 6 - Valentin Šindler 1	82
Obrázek 7 - Valentin Šindler 2	83
Obrázek 8 - Valentin Šindler 3	84
Obrázek 9 - Václav Šindler 1.....	85
Obrázek 10 - Václav Šindler jako Jozéfek Melhoba	86
Obrázek 11 - Valentin a Václav Šindlerovi jako strážek Křópal a Jozéfek Melhoba	87
Obrázek 12 - Mapa obce Cholína	88
Obrázek 13 - Pamětní deska na rodném domě Valentina Šindlera.....	88
Obrázek 14 – Žáci nacvičují dechovou oporu	89
Obrázek 15 – Žáci 4. Třídy ZŠ Cholína.....	89
Obrázek 16 – Žačka vyplňuje pracovní list	90
Obrázek 17 – Žák vyplňuje pracovní list.....	90
Obrázek 18 – Žáci vyplňují pracovní listy.....	91
Obrázek 19 – Výslovnost hanáckého nářečí.....	91
Obrázek 20 – Rytmizace písně Daleká, široká.....	92
Obrázek 21 – Pokyny k rytmizaci písně	92
Obrázek 22 – Vypracovaný pracovní list	93
Obrázek 23 – Vypracovaný pracovní list	93
Obrázek 24 – Aplikace metody brainstorming v praxi.....	94
Obrázek 25 – Vypracovaný list k vymalování.....	94

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 – Pracovní list 1	68
Příloha 2 – Pracovní list 2	70
Příloha 3 – Noty k písni Daleká, široká	72
Příloha 4 – Fotografie hanáckého kroje	73
Příloha 5 – List k vymalování	74
Příloha 6 – Evaluační dotazník	75
Příloha 7 – Pracovní list 1 – 2. den	76
Příloha 8 – Pracovní list 2 – 2. den	78
Příloha 9 – Fotografie rodiny Šindlerových	81
Příloha 10 – Mapa obce Cholína	88
Příloha 11 – Pamětní deska na rodném domě Valenina Šindlera	88
Příloha 12 – Fotografie ze dne realizace	89

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Miriam Ščurková
Katedra:	Katedra primární pedagogiky
Vedoucí práce:	Mgr. Milan Polák, Ph.D.
Rok obhajoby:	2016

Název práce:	Možnosti propojení hudby a jazykového vyučování na 1. stupni ZŠ (se zaměřením na využití regionálních námětů)
Název v angličtině:	Possibilities of interconnection of music and language lessons on primary school (focusing on the application of regional topics)
Anotace práce:	Diplomová práce se zaměřuje na možnosti propojení hudby a jazykového vyučování, na mezipředmětové vztahy a integraci vzdělávacích obsahů. Zabývá se analýzou Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, klíčovými kompetencemi a průřezovými tématy. Rozebírá také projektovou metodu a intermediální vztahy hudby a jazykového vyučování. Empirická část se zabývá konkrétním zpracováním projektu, který je zaměřen na integraci jazykového vyučování a hudební výchovy s využitím regionálních námětů.
Klíčová slova:	Mezipředmětové vztahy, projektová metoda, integrace, klíčové kompetence, průřezová témata, Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, jazykové vyučování, hudební výchova, hanácké nářečí.
Anotace v angličtině:	The thesis focuses on possibilities of connection between music and language teaching, on interdisciplinary relations and integration of educational content. It analyzes the Educational framework program for basic education, key competencies and cross-section themes. It also discusses project method and intermedial relations of music and language teaching. The empirical part deals with application of a particular project, which is oriented to integration of language teaching and music education using regional themes.

Klíčová slova v angličtině:	Interdisciplinary relations, project method, integration, curricular topics, educational program for basic education, language lessons, music lessons, Haná dialect.
Přílohy vázané v práci:	Příloha 1 Pracovní list 1 Příloha 2 Pracovní list 2 Příloha 3 Noty k písni Daleká, široká Příloha 4 Fotografie hanáckého kroje Příloha 5 List k vymalování Příloha 6 Evaluační dotazník Příloha 7 Pracovní list 1 – 2. den Příloha 8 Pracovní list 2 – 2. den Příloha 9 Fotografie rodiny Šindlerových Příloha 10 Mapa obce Příloha 11 Pamětní deska na rodném domě Valentina Šindlera
Rozsah práce:	65 stran
Jazyk práce:	Český jazyk

Příloha 1 – Pracovní list 1

Pracovní list 1

1. Přečti si text lidové hanácké písně v prvním sloupci. Ve druhém doplň text ve spisovné češtině.

Daleká, široká je cesta po Holomóc,
zkázal mně muj milé na stokrát dobró noc.

Daleká, je cesta po,
vzkázal mně můj na stokrát noc.

A já mô děkôjô za jeho dobry noce,
že se nevespale moje černy oče.

A já děkuji za jeho dobré
Že se nev_spal_ moje černé oči.

A copak dělale, že se mně nevespale?
Čekale milyho do rána bílyho.

A copak, že se nev_spal_?
Čekal_ milého do rána

2. Přečti si text o olomouckém orloji a doplň informace do textu vedle obrázku. Začáteční písmeno je vyznačeno velkým hůlkovým písmem.

Olomoucký orloj je od 15. století součástí severní stěny radnice v Olomouci, která se nachází na Horním náměstí. Výklenek s **lomeným obloukem**, v němž je orloj umístěn, dosahuje do výšky téměř čtrnáct metrů. Orloj je umístěn na pozadí **mozaiky** a po obvodu výklenku se nacházejí **medailony** připomínající měsíce v roce. Zvonkohra, která je složena z šestnácti zvonů, hraje tři lidové písně, a to Daleká, široká, Vrbe jož se zelenajó a Za Náměšťó na kopečko, hádajó se o děvečko. Poledne oznamuje kokrháním **mosazný** kohout.

Na obrázku vidíme O _ _ _ _ .

Nachází se ve městě O _ _ _ _ _ ,

na H _ _ _ _ _ náměstí.

Orloj je součástí stavby, která se nazývá

R _ _ _ _ _ . Je vysoký _ _ (číslovka)

metrů. Z _ _ _ _ _ orloje obsahuje 16

zvonů. P _ _ _ _ _ oznamuje mosazný

kohout.

3. Ke vzorci napiš vhodná slova

Příklad: ● – kost, luk ...

● - _____

● — ● - _____

— ● - _____

● ● - _____

— - _____

4. Přelož slova z hanáctiny do spisovné češtiny

CEBOLA _____

ZEMÁK _____

OHAREK _____

GRÔNT _____

LEGÁT _____

RÔKA _____

Příloha 2 – Pracovní list 2

Pracovní list 2

1. Doplň do vět slova, která uslyšíš ve vyprávění o Valentínu Šindlerovi.

Když vjíždíme do naší obce _____, vítá nás velká cedule s nápisem: „*Vítejte v Choleně, rodné obce Stréčka Křópal.*“ Tento Stréček Křópal se ve skutečnosti jmenoval _____ Šindler a Stréček Křópal byl pouze jeho **pseudonym**, pod kterým Valentin Šindler vystupoval v **rozhlasových estrádách** a různých **zájezdových představeních**. Právě tento muž je vyobrazen na naší **malbě**. Valentin Šindler byl **operní** _____, který se narodil v naší obci. Žil v letech _____ – 1957, což je před 130 – ti lety. Původně se měl stát **knězem**, ale byl velice _____ nadaný, proto opustil **seminář** a věnoval se studiu _____. Ve svém oboru byl velice úspěšný. Získal stálé **angažmá** v Národním divadle v _____, v Brně a vystupoval také v cizině, a to v _____. Proto si tohoto významného rodáka pamatujte. Můžeme být velice pyšní, že rodák naší obce byl slavný **zpěvák** nejenom po celé České republice, ale i za hranicemi naší země.

2. Urči mluvnické kategorie k těmto podstatným jménům ze cvičení č. 1 Tyto slova jsou zvýrazněna žlutě

Podstatné jméno	ROD	ČÍSLO	PÁD
Malbě			
Knězem			
Seminář			
Zpěvák			

3. Přečti si báseň Vandrovala blecha

Vandrovala blecha,

potkala jô veš.

Kam te milá blecho,

kam te vandrôješ?

Já vandrôjô do mlénice,

mleňárovi do čepice.

A z čepice do gatí,

bôdô ho tam kósati.

4. Napiš slovo blecha ve všech 7 pádech

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

7. _____

Příloha 3 – Noty k písni Daleká, široká

1. Da - le - ka, širo - ka - ka, je ce - sta po Ho - le - mo, zka - sal mi zka - sal mi

1. A ja mo dko-jo za jeho dobry nos, ze se nevespale mojs cerny ocs.

3. A oo pak dlele, ze se mi nevespale cekale milyho do rana bilyho.

Obrázek 2 - Noty k písni Daleká, široká

Příloha 4 – Fotografie hanáckého kroje

Obrázek 3 - Fotografie hanáckého kroje

(Zdroj: www.hanacka-litovel.cz)

Příloha 5 – List k vymalování

Obrázek 4 - List k vymalování

(Zdroj: autorka)

Příloha 7 – Pracovní list 1 – 2. den

Pracovní list 1

1. Měli bratři František, Antonín, Valentin a Václav taky nějaké sestry?

2. Vzpomeneš si, jak se jmenovala maminka bratrů?

- a) Alžběta
- b) Cecílie
- c) Kateřina

3. Otec Valentina Šindlera chtěl, aby Valentin vykonával jedno povolání. Vzpomeneš si jaké?

4. Jak se jmenuje stále žijící dcera Antonína Šindlera, kterou jsme viděli na fotce v Muzeu?

- a) Vendula
- b) Marie
- c) Anna

5. Co jsme všechno mohli vidět v Muzeu? Pamatuješ si na něco zajímavého?

.....

.....

6. Kde je umístěno Hanácké muzeum Cholína?

- a) v budově nádraží Cholína
- b) v budově obecního úřadu Cholína
- c) v budově zdravotního střediska Cholína

7. Jak se jmenoval stréček, kterého hrál Valentin Šindler v rozhlase?

- a) stréček Bóchal
- b) stréček Křópal
- c) stréček Hópal

8. Působil Valentin Šindler také v zahraničí? A jestli ano, vzpomeneš si na stát, kde působil?

9. Který z bratrů Šindlerových je pochován v Cholině s rodiči?

10. Jsou na náhrobku nějaké fotky? Koho jsou?

Příloha 8 – Pracovní list 2 – 2. den

Pracovní list 2

1. Doplň:

- a) 5 m = dm d) 600 cm = mm
b) 12 dm = mm e) 3 m 45 cm = cm
c) 7 dm = cm f) 5 km 70 m = m

2. Doplň jednotky

- 4000 cm = 40 _____
12 dm = 1200 _____
4 m 9 cm = 409 _____
2 m 6 dm = 260 _____
3 m = 30 _____

3. Vypočítej jméno koťátka, které měl doma malý Valentin Šindler

4	25	36	32	33	57	7

$$\underline{56 - 23} = \mathbf{N}$$

$$\underline{4 \times 8} = \mathbf{I}$$

$$\underline{16 + 9} = \mathbf{Í}$$

$$\underline{64 - 7} = \mathbf{K}$$

$$\underline{18 + 18} = \mathbf{Z}$$

$$\underline{42 : 6} = \mathbf{A}$$

$$\underline{28 : 7} = \mathbf{L}$$

4. Pomůžteš vypočítat vstupné do Hanáckého muzea v Cholině?

1.   _____

2.   _____

3.   _____

4.   _____

5.   _____

6.   _____

5. Oprav chyby v textu

Nejstarší sin obchodníka Šindlera, František , byl houslysta. Otec František v obci působil jako podnikatel. Provozoval hostinec a obchod v domně s číslem popisným 47, dnes již přestavjeném zdravotním středisku. Valentin šindler vyrůstal ve velmy početné rodině.

6. Napiš význam slov ve spisovné češtině

MÓKA –

LÓKA –

ZHLAVEC –

ROKA –

7. Znáš ještě nějaká slova v hanáckém nářečí, které jsme během těchto dvou dnů neslyšeli? Napiš jejich význam ve spisovné češtině.

Příloha 9 – Fotografie rodiny Šindlerových

Obrázek 5 - Rodina Šindlerova

(Zdroj: Hanácké muzeum Cholína)

Obrázek 6 - Valentin Šindler 1

(Zdroj: Hanácké muzeum Cholína)

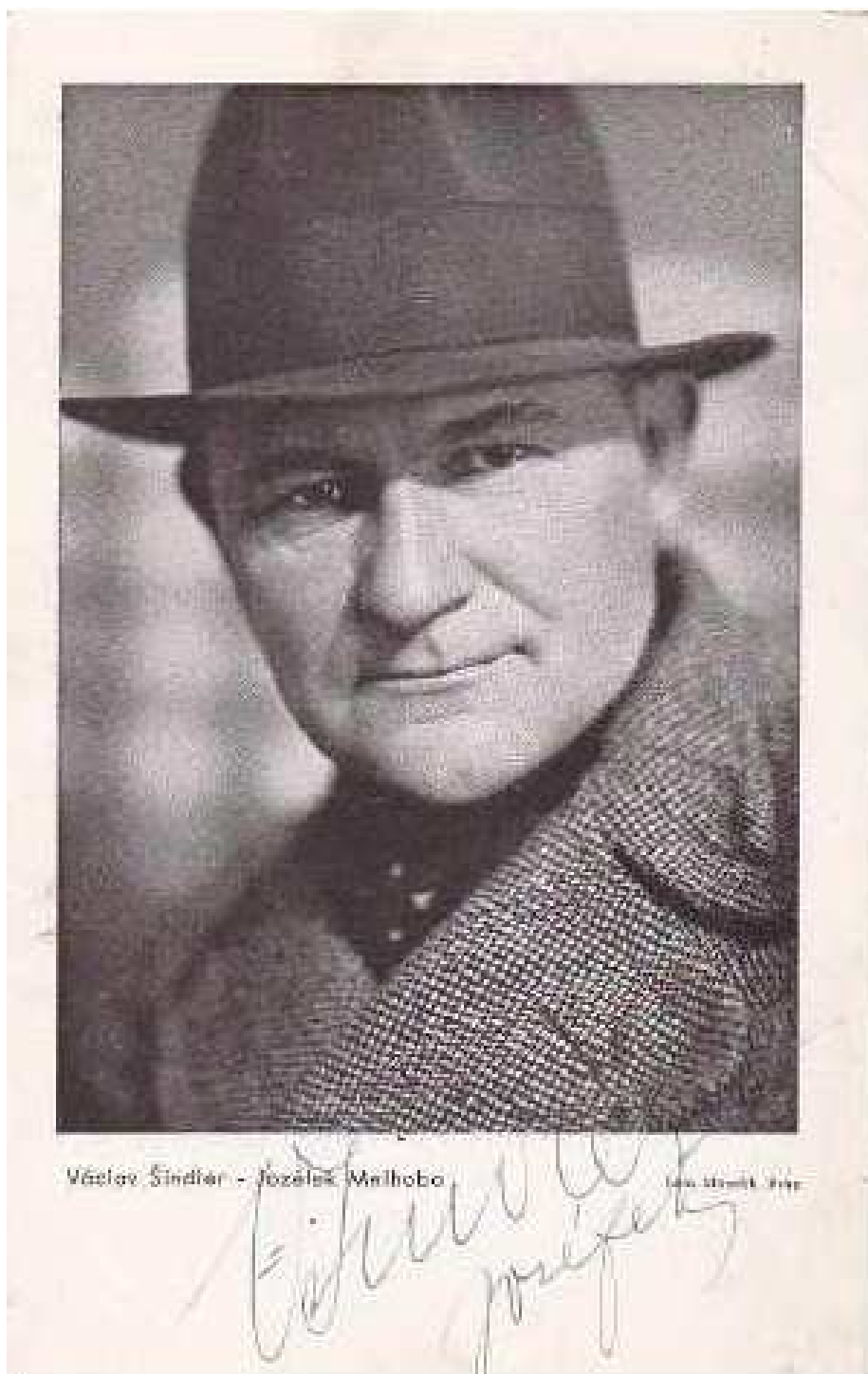
Obrázek 7 - Valentin Šindler 2

(Zdroj: Hanácké muzeum Cholina)

Obrázek 8 - Valentin Šindler 3

(Zdroj: Hanácké muzeum Cholína)

Obrázek 9 - Václav Šindler 1

(Zdroj: Hanácké muzeum Cholina)

Obrázek 10 - Václav Šindler jako Jozefek Melhoba

(Zdroj: Hanácké muzeum Cholina)

Obrázek 11 - Valentin a Václav Šindlerovi jako stréček Křópal a Jozéfek Melhoba

(Zdroj: Hanácké muzeum Cholína)

Příloha 10 – Mapa obce Cholína

Obrázek 12 - Mapa obce Cholína

(Zdroj: www.mapy.cz)

Příloha 11 – Pamětní deska na rodném domě Valentina Šindlera

Obrázek 13 - Pamětní deska na rodném domě Valentina Šindlera

(Zdroj: autorka)

Příloha 12 – Fotografie ze dne realizace

Obrázek 14 – Žáci nacvičují dechovou oporu

(Zdroj: autorka)

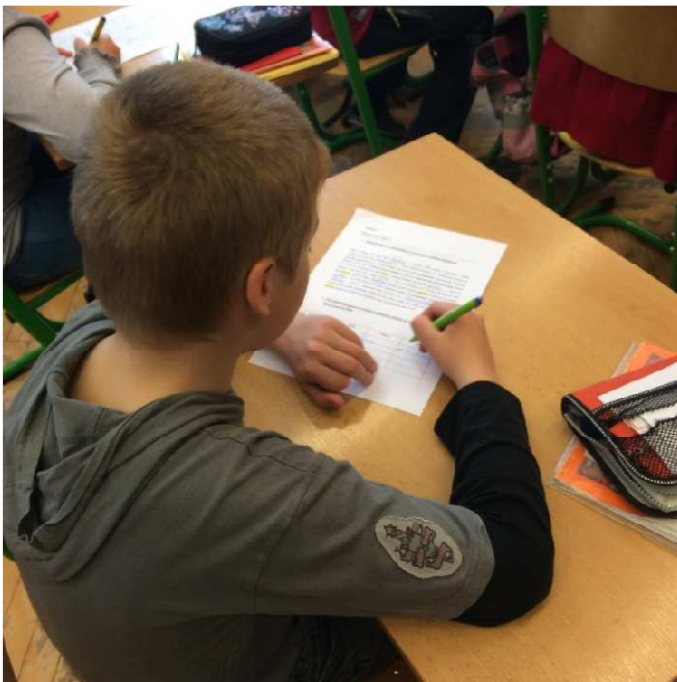
Obrázek 15 – Žáci 4. Třídy ZŠ Cholína

(Zdroj: autorka)

Obrázek 16 – Žačka vyplňuje pracovní list

(Zdroj: autorka)

Obrázek 17 – Žák vyplňuje pracovní list

(Zdroj: autorka)

Obrázek 18 – Žáci vyplňují pracovní listy

(Zdroj: autorka)

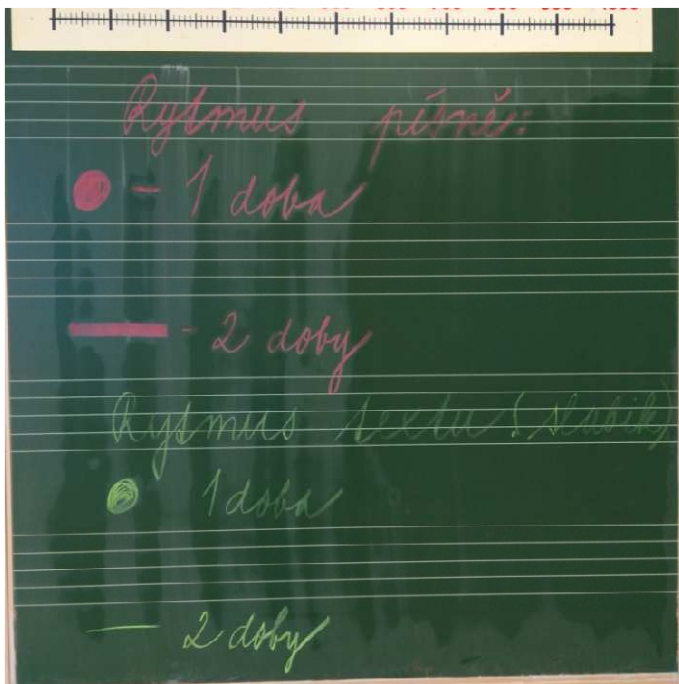
Obrázek 19 – Výslovnost hanáckého nářečí

(Zdroj: autorka)

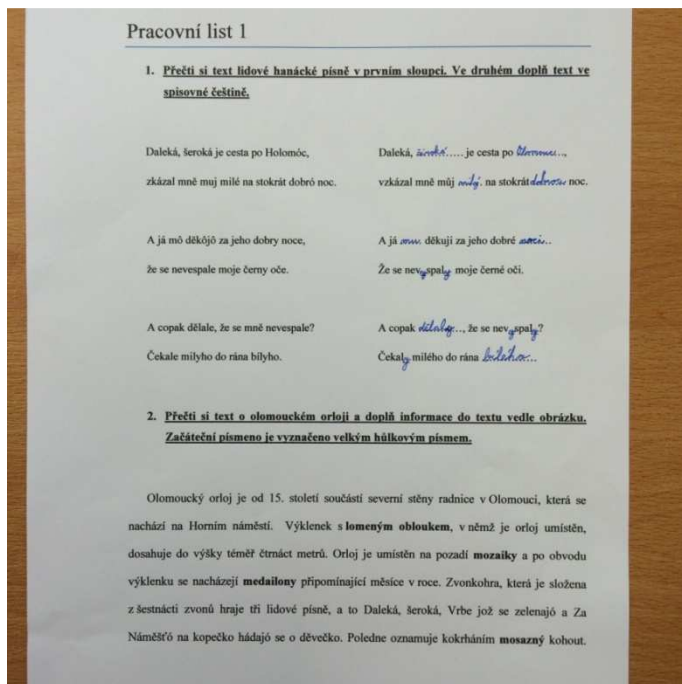
Obrázek 20 – Rytimizace písně Daleká, široká

(Zdroj: autorka)

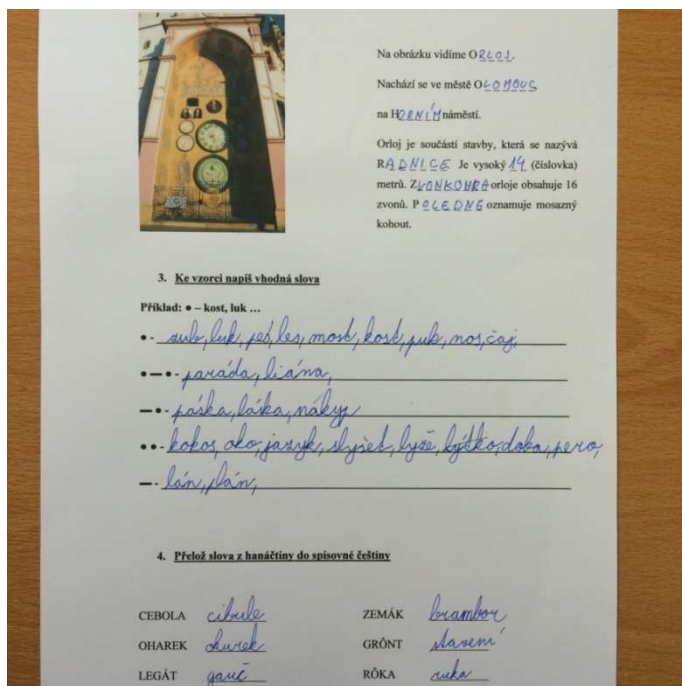
Obrázek 21 – Pokyny k rytimizaci písně

(Zdroj: autorka)

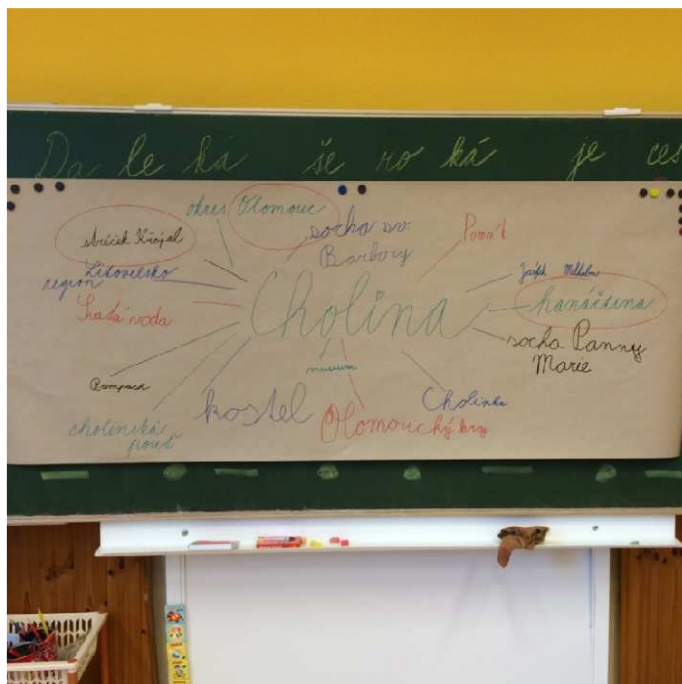
Obrázek 22 – Vypracovaný pracovní list

(Zdroj: autorka)

Obrázek 23 – Vypracovaný pracovní list

(Zdroj: autorka)

Obrázek 24 – Aplikace metody brainstorming v praxi

(Zdroj: autorka)

Obrázek 25 – Vypracovaný list k vymalování

(Zdroj: autorka)